

NEMZETI SZOCIÁPOLITIKAI INTÉZET
EFOP-1.9.4-VEKOP-16-2016-00001
„A SZOCIÁLIS ÁGAZAT MÓDSZERTANI ÉS INFORMÁCIÓS RENDSZEREINEK
MEGÚJÍTÁSA” C. KIEMELT PROJEKT

Nevelőszülői támogatás és toborzás – célzott toborzási technikák

EFOP-1.9.4-VEKOP-16-2016-0001 kiemelt projekt
Nemzeti Szociálpolitikai Intézet
Székhely: 1138 Budapest, Váci út 191.
Telephely: 1135 Budapest, Szegedi út 54. I.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFECTETÉS A JÖVŐBE

Tartalom

Bevezetés	4
I. Egyesült Királyság.....	4
I. 1. A nevelőszülőség szükséges formái	8
I. 2. Toborzás.....	12
I. 3. Hogyan lehet a nevelőszülőket megtámogatni?	12
I. 4. Konklúzió	16
II. Egyesült Államok.....	16
II. 1. Toborzás.....	17
II. 2. Hálózatépítés és eljárási rend tökéletesítése.....	20
II. 3. Megtartás	23
II.4. Konklúzió	25
III. Magyarország – Helyzetelemzés és policy javaslatok.....	26
III. 1. Támogatás. Megbecsülés. Elismerés.....	26
III. 2. Kompetencia erősítés	28
III. 3. Illesztés fontossága – nevelőszülői portfólió	29
III. 4. A nevelőszülőség mint „brand”	30
III. 5. Pihenés biztosítása	30
III. 6. Altruizmus támogatása	30
III. 7. A családból történő kiemelések esetszámának csökkentése	31
III. 8. Toborzási sikertelenség – közösségek hiánya?	32
IV. Nevelőszülők, mint hiteles toborzók.....	34
IV. 1. A nevelőszülői családok	34
IV. 2. A nevelőszülői toborzás.....	35
IV. 3. Motivációk a nevelőszülői hivatás választása során	37
IV. 4. Nevelőszülő, mint hiteles toborzó módszere	38
IV. 5. A nevelőszülők általi toborzás formái.....	39
1) Információk terjesztése a nevelőszülőségről	39
2) Az érzékenyítés.....	40
3) Nevelőszülők felkészítése a toborzásra.....	42
4) Nevelőszülők megtartása	44
V. Nevelőszülő toborzás a médiakampány, a nevelőszülőség pozitív sajátosságait bemutató rövidfilm által	47

VI. Széles körben kampány a nevelőszülői tevékenység *megismertetése*, és *elismerése*
érdekében – milyen rendszerbeli akadályok nehezítik a toborzást? 56

Bevezetés

A tapasztalatok szerint a nevelőszülői foglalkoztatási jogviszony bevezetése, a korábbi országos médiakampány és egyéb helyi toborzási erőfeszítések ellenére az alkalmas nevelőszülőnek jelentkezők száma stagnál, illetve csökken. A nevelőszülők száma – kismértékű ingadozással – az elmúlt tíz évben 5 000-5 500 fő körül mozgott. 2019-ben az előző évhez viszonyítva 258 fővel csökkent, 5 515 főre. A Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság által működtetett nevelőszülők száma, egy 2018-ban készült statisztika szerint¹ 2014 óta folyamatosan csökken, 2014-hez viszonyítva 2017-ig 11,5%-kal (-138 fő). Ez különösen a gyermekvédelmi gondoskodást igénylő gyermekek magas száma számának növekedése, illetve a működő nevelőszülők "kiöregedése" tényével történő összevetésben aggasztó folyamat. Különös jelentőséggel bír, hogy a nevelőszülőknél elhelyezett gyermekek száma folyamatos növekvő tendenciát mutat: míg 2014-ben 14 205, 2019-ben 15 526 gyermek és fiatal felnőtt nevelkedett nevelőszülői családokban. 2017. december 31-én 104 fővel haladta meg a 2017 januárjában ellátott gyermekek számát. A kevesebb nevelőszülő tehát jobban terhelt, amely a pályaelhagyás jelentős kockázatát hordozza magában.

A jelenség nem csak Magyarországra jellemző. Hasonló folyamatok zajlanak például az Egyesült Királyságban és az Egyesült Államokban is. A pályaelhagyók számának növekedése és a jelentkezők számának csökkenése ezekben az országokban olyan mértékű, hogy jelentős kutatások és tanulmányok foglalkoztak az okokkal és a kihívások kezelésének különböző módjaival. A kutatásokból kettőnek ismertetése különösen informatív lehet a hazai helyzet párhuzamosságai és a hasznosítható tapasztalatok okán.

I. Egyesült Királyság²

---

¹ Gulyásné dr. Kovács Erzsébet (2017): *A gyermekvédelmi szakellátás 2017. évi adatai.* (kézirat) Budapest.

² Sinclair, I. - Gibbs, I. – Wilson, K. (2004): *Foster Carers: Why They Stay and Why They Leave* Jessica Kingsley Publishers, London-Philadelphia felhasználásával

A nevelőszülők megfelelő támogatását érintő és célzó kutatás több is volt az Egyesült Királyságban, de mindegyik részterületeket vizsgált. A legátfogóbb a Triselotis és társai által végzett kutatás Skóciában, melyhez több szempontból is hasonlítható az alábbiakban ismertetett kutatás, mely a Skóciától délre fekvő országrészt vizsgálta.

A program hét (szociális szolgáltatásokat biztosító) helyi hatóságra terjedt ki. Arra törekedtek, hogy biztosítva legyen a megfelelő földrajzi és társadalmi változatosság, és legyenek olyan önkormányzatok is, ahol jelentős az etnikai kisebbség. Területi szempontból két londoni kerületet (belváros és külváros), két megyét, egy várost és két megyeszékhelyet térképeztek fel. Összesen 1528 nevelőszülőt vizsgáltak, 17 hónapot követően mérték fel ismét a bennmaradottakat és kilépőket.

Az alapmotívum az Egyesült Királyságban is tapasztalható nevelőszülői férőhely hiány, mely a toborzásra és a nevelőszülők megtartására irányuló átfogó erőfeszítések fontosságára irányítja a figyelmet. A toborzás és megtartás a szakértők szerint viszont csak akkor lehet sikeres, ha rendszer erősségei és kihívásai ismertek:

- mi és mi nem a nevelőszülő;
- mit várnak a nevelőszülőségtől és mit kapnak ellenszolgáltatásként, milyen nehézségekkel küzdenek,
- miért tartanak ki a nevelőszülőségben, illetve miért adják fel.

A kutatás e problémák megértéséhez kívánt hozzájárulni, valamint további célja a feszültségek és a fluktuáció csökkentésére irányuló erőfeszítések szükségességének alátámasztása.

Az 1980-as évektől a nevelőszülői elhelyezések száma többé-kevésbé folyamatosan növekedett az Egyesült Királyságban, 2003-ban a gyermekvédelmi gondoskodásra szoruló gyermekek kétharmada nevelőszülőknél nevelkedett. Ez a folyamat pozitívan értékelt, mert olcsóbb, kevésbé intézményes és botránymentes (a gyermekotthonokhoz viszonyítva). Ugyanakkor minden sikeressége ellenére feszültségekkel is terhelt:

- a célcsoport megváltozott - kisgyermekek elhelyezése ritkább, míg a kamaszoké gyakoribb;

- változás állt be a nevelőszülői szerepben is – a nevelőszülővel szembeni elvárás már nem a „saját gyermekként” való nevelés, a szülőséget meg kell osztania a vérszerinti szülővel;
- a szerep és célcsoport változást nem követte a nevelőszülőségre vonatkozó elméleti/ideológiai fejlődés;
- megjelent a nevelőszülőség professzionalizálódásának igénye;
- kételyek merültek fel a nevelőszülőség eredményességével kapcsolatosan;
- inadekvát elhelyezésekhez vezető férőhelyhiány;
- magán/civil szolgáltatók megjelenése által kiváltott versenyhelyzet.

A problémákra a kormányzat különböző programokkal válaszolt, mely programok jellemzően tényként kezelik a gondozási helyek közötti választás lehetőségét, mint a gyermekvédelmi gondoskodás sikerességének központi elemét. A választás megfelelő számú és változatosságú gondozási helyet igényel. Ez viszont a nevelőszülői létszám növelést, illetve létszámcsökkenés megelőzést követel. Ennek egyik legkézenfekvőbb módja a nevelőszülőség vonzerejének növelése megfelelőbb támogatásuk révén, különös tekintettel arra, hogy a nevelőszülők az egyik leghatékonyabb toborzó tényezők.

A kutatásból egyértelműen megállapítható a nevelőszülők elhivatottsága. A vizsgált időszakban az 1528 nevelőszülő közül csak kevés adta fel a nevelőszülőséget (tízből egy). Nagy többségük a kihívások ellenére kielégítőnek és gazdagítónak találta a nevelőszülőséget.

Kihívások ugyanis a kutatás szerint is tapasztalhatók:

1. Az egyik a nevelőszülői szerepek és ezzel összefüggésben a nevelőszülőség típusainak, továbbá a juttatások mértékének meghatározásában való összehangoltság hiánya a szolgáltatót megrendelő különböző helyi hatóságok között. Hatóságonként eltérő, hogy milyen elnevezés alatt milyen tevékenységet várnak el a nevelőszülőktől, ugyanilyen változatos és néha kiszámíthatatlan a juttatási rendszer.
2. Ez a változatosság elkerülhetetlenül kapcsolódik a rendszerre nehezedő nyomáshoz. A tevékenységtípusok változatossága specializációhoz vezet, annak pedig nagy a

valószínűsége, hogy a precízen lehatárolt speciális férőhely egy adott pillanatban nem lesz elérhető a férőhelyek telítettsége okán. A rendszer pedig túlterheltté válik. Erre utal, hogy a kutatásból egyértelműen bizonyítható:

- nevelőszülők egyharmada a férőhely hiány következtében olyan gyermeket fogadtak be, akik véleményük szerint nem illeszthetők megfelelően családjukba.
- a gyermekek hosszú ideig voltak ideiglenes férőhelyeken

A hatóságok tudatosan vagy nem tudatosan igyekeztek e nyomást keretek között tartani. Ennek érdekében növelték az egy családnál elhelyezett gyermekek számát, kiemelték azokat a gyermekeket, amelyekre a családok nem voltak „feljogosítva”, beleértve a 17 év felettieket is.

3. A nevelőszülőség romboló hatással is lehet a családokra. A nevelőszülőknek jelentést kell írniuk a gyermekekről, egyeztetniük kell a szociális munkásokkal, engedélyt kell kérniük, ha pl. éjszakára elengedik, kezelniük kell az ittas vagy agresszív szülőket, tréningekre és megbeszélésekre kell járniuk, és meg kell küzdeniük a gyással, ha egy gyermek kikerül családjukból. A gyermekekkel is adódnak nehézségek: lopnak, hazudnak, kimaradoznak éjszakára, drogoznak, különböző egyéb veszélyeknek teszik ki magukat stb. A vizsgált nevelőszülők kétharmada megtapasztalta legalább egyikét a hat nagyobb megrázkódtatást jelentő eseménynek: gondozási hely változtatás, vádaskodás/rágalmazás, vérszerinti szülővel való komoly nehézségek, családi feszültségek a nem megfelelő elhelyezés következtében, gyermek kiemelése véleményük ellenére. Mindez nagy megpróbáltatást jelent mind a nevelőszülő családja számára, mind az önmagába, mint hatékony gondoskodó személybe vetett hitét illetően is.

Ezek a fentiekben vázolt problémák három egymással összefüggő kérdést vetnek fel:

- a nevelőszülőség milyen típusaira van szükség
- hogyan lehet megfelelő számú nevelőszülőt toborozni
- hogyan lehet a nevelőszülőket támogatni annak érdekében, hogy enyhíteni lehessen a rájuk nehezedő nyomáson, illetve meg lehessen előzni kilépésüket

I. 1. A nevelőszülőség szükséges formái

Az Egyesült Királyságban a kategóriákat, melybe a nevelőszülőket sorolják, öt fő típusra lehet elkülöníteni: rokon, hosszú távú (tartós), feladat orientált, rövid távú és átmeneti („pihentető”). Megjegyzendő, hogy a nevelőszülők egyszerre több típusba is regisztrálhatók.

1. Rokon nevelőszülők

A megkérdezett hatóságok szerint a rokon nevelőszülők általában kevésbé jól szituáltak, jellemzőek a biológiai szülőkkel való viták, tevékenységükért kevesebb juttatást kapnak, mint az egyéb nevelőszülők, kevesebb képzésben is vesznek részt, valamint a szociális munkások látogatása is ritkább. A nevelőszülők válaszai nem feltétlenül erősítették meg a fenti állításokat. Megfelelőnek találták a juttatásokat, úgy vélték a szociális munkás elégszer látogatja őket, elégedettek a képzés minőségével és mennyiségével, akárcsak a kapott szakmai támogatással. A nevelőszülőség ezen típusa nem sikeresebb a többinél, épp ellenkezőleg. Egyes vélemények szerint sokkal egyértelműbben kellene kifejezésre juttatni és képviselni, hogy az itt elhelyezett gyermekek is a gyermekvédelmi gondoskodás alanyai. Ennek megfelelően pedig gondozóik inkább nevelőszülők mint rokonok, és támogatásuk intenzitását is e tényhez kell igazítani, figyelembe véve ugyanakkor a sajátosságokat. Egységesen megállapítható viszont, hogy a nevelőszülőség e típusának fejlesztésében vannak lehetőségek.

2. Tartós elhelyezést biztosító (hosszú távú) nevelőszülőség (Long term care)

A „hosszú távú”-ként megjelölt nevelőszülők regisztrált arányát illetően eltérés állapítható meg az egyes hatóságok között. Van, ahol nincs is ilyen nevelőszülő regisztrálva. Ennek ellenére mindegyik hatóság biztosít ilyen szolgáltatást abban az értelemben, hogy mindegyiküknél van olyan gyermek, aki számottevő időszakot töltött el egy adott nevelőszülőnél. Az elnevezéstől független hosszú távú nevelőszülőség ténye feltehetően a rá vonatkozó igényt tükrözi. E tény további kérdéseket vet fel:

- legyen jobb a juttatási rendszerük?

- mit lehet tenni abban az esetben, ha a súlyos fogyatékkal élő gyermekek betöltik a 18. évüket?
- kell-e erősíteni a nevelőszülőket, hogy kapcsolatban maradjanak azokkal a gyermekekkel, akiket hosszú ideig neveltek és megengedni azt, hogy egyes gyermekek 18 éves korukat követően is a maradjanak?
- ehhez milyen segítségre lenne szükségük?

3. Feladat-orientált nevelőszülőség

A nevelőszülőség e típusában a nevelőszülők közötti különbségtétel a gyermekekkel kapcsolatos problémák szerint történik. A nevelőszülőség vonatkozásában a gondoskodás motívuma dominál, a változtatás/formálás kevésbé. A kutatás végső meglátása, hogy nagyobb hangsúlyt kellene fektetni ez utóbbira, és az ennek megfelelő nevelőszülői ellátás fejlesztésére, ahogyan pl. Amerikában bevezették a terápiás nevelőszülőséget.

4. A rövid távú elhelyezést biztosító (short term care) és vegyes nevelőszülőség

A gyermekek átlagosan 12 hónapot tartózkodnak a rövid-távú ellátást biztosító nevelőszülőknél. Ez a gyermek szükségleteinek megfelelő gondozási hely megtalálásának nehézségeit tükrözi. A szociális munkásoknak addig kell várniuk, amíg a megfelelő gondozási hely felszabadul. A nevelőszülők számának növelésével a nehézségek mérsékelhetőek lennének, de a hatóságok elismerik, ezzel még a problémák nem oldódnának meg. Ez a kihívás visszavezethető az egy-szerepes és több-szerepes problematikára. A több szerepet felvállaló nevelőszülők számának növelése oldhatja meg a problémát, mert az erőteljesen specializált nevelőszülők szűk keresztmetszetet jelentenek. Ezzel kezelni lehet azt a helyzetet is, amikor a rövid távú elhelyezést biztosító nevelőszülő és a gyermek kölcsönösen kötődik egymáshoz (nem kell elválasztani őket).

5. Hogyan lehet a nevelőszülőséget vonzóbbá tenni?

Két megközelítés lehet ígéretes. Az egyik, feltárni azokat az okokat, amelyek következtében bizonyos családok nem vonhatóak be a nevelőszülőségbe, ezeket nevezik szituációs korlátoknak. A másik, a nevelőszülők jobb anyagi és szakmai támogatása.

Szituációs kényszerek/korlátok:

A nevelőszülők szociális jellemzői megváltoztak.

Kevesebb a gyermek nélküli párok száma.

Ez feltehetően összefüggésben van a bujtatott örökbefogadással kapcsolatos szemléletváltással.

A lakosság többségével összehasonlítva a nevelőszülők inkább párok, ahol az egyik fél dolgozik, öt évesnél kisebb gyermekeik száma nem nagyon haladja meg a két főt, és a nők jellemzően 30 és 50 év közöttiek. Ezen jellemzők szerint ott lesz több nevelőszülő, ahol nagyobb az ilyen családok száma.

A foglalkoztatási mutatók is meghatározóak.

Ott ahol magas a női foglalkoztatottak aránya, kevesebb lesz a nevelőszülő. A kutatások szerint azon családokban, ahol a férfi a nevelőszülő, ott a férfiak munkanélkülisége arányaiban nagyobb. Mindez arra enged következtetni, hogy a nevelőszülőségtől várható jövedelem vonzóbbá válik (és így a nevelőszülőség is) ott, ahol a foglalkoztatási esélyek alacsonyak.

A nevelőszülőségre irányuló helyzet kényszerekre vonatkozó további bizonyítékok a *nevelőszülőségben maradás, illetve kilépés körülményeiből* következtethetőek ki. Családok öt év alatti gyerekkel, egyedülálló nevelőszülők, a 35 év alatti és 55 év feletti nevelőszülők kevésbé motiváltak a folytatásban. Akárcsak azok, akik dolgoznak. Az inaktív nevelőszülők pedig inkább a munkavállalást preferálják.

Mindez arra enged következtetni, hogy azok, akik növelni szeretnék a nevelőszülők számát elsősorban azokra a körülményekre kell figyelniük, amelyek korlátozzák őket a nevelőszülőség vállalásában, működő nevelőszülőknél pedig azokra a körülményekre, amelyek megnehezítik tevékenységüket. Ilyen körülmények a lakáshelyzet, kisgyermekek vállalása, egyedülállók, munkavállalási szándék és a kor.

Lakáshelyzet

A kutatásban egyes nevelők arról számoltak be, hogy a hatóságok vonakodnak a lakóingatlanuk javításába vagy bővítésébe beszállni, holott ez lehetővé tenné, hogy több gyermeket vállaljanak.

A kutatók szerint az erre irányuló nagyobb hajlandóság - megfelelő biztosítékok beiktatásával - segíthet a férőhelyek bővítésében.

Fiatal nevelőszülők

A kutatók nem tudták megállapítani egyértelműen, hogy mi az oka a fiatal nevelőszülők pályaelhagyásának. Több kisgyermekről való egyidejű gondoskodás, az időbeosztás megszervezésnek nehézsége úgy, hogy egyik gyermek iskolában, a másik otthon és a nevelőszülő részmunkaidőben is dolgozik, magyarázhatják a problémát.

Még egy ok: nem szívesen vállalnak olyan korú gyermeket, mely korosztályi sajátosságokkal kapcsolatosan nincs tapasztalatuk. Az elhelyezett gyermekek korával kapcsolatos megnyugtató garanciákkal talán növelni lehetne a fiatalabbak hajlandóságát a nevelőszülőiségre.

Egyedülálló nevelőszülők

Az egyedülálló nevelőszülők különösen függenek a családi támogatástól. Toborzásukat az olyan programok segíthetik elő, melyek vagy megkönnyítik az ilyen jellegű támogatások igénybevételét vagy ténylegesen helyettesítik azt.

Dolgozni akaró nevelőszülők

Azok számára, akik dolgozni szeretnének, vonzóvá tehetné a nevelőszülőiséget, ha munkaviszonynak számítana, vagy könnyebben lehetne összeegyeztetni a munkával (pl. szünidei programok szervezése).

Idősebb nevelőszülők

Az idősebb nevelőszülők általában egészségi állapotra és korukra hivatkozva adják fel a nevelőszülőiséget, nincs már annyi energiájuk, mint korábban. Kisebb időbeli és egyéb leterhelést jelentő tevékenységekben való igénybe vételük (pl. pihentető nevelőszülőként, oktatóként stb.) hozzájárulhatna felhalmozódott tapasztalatuk és rutinjuk további hasznosításához.

I. 2. Toborzás

A kutatók szerint a gyakorló nevelőszülők hatékonyabbá tehetik mind a toborzást, mind a képzést.

A kutatások szerint az érdeklődők közül csak kevesen lesznek nevelőszülők. Az arány növelésében szerepet játszhatnak az alábbi tényezők.

Juttatások összegének növelése

A nevelőszülők egy részének fontosak a juttatások, de az átlagos juttatás kevesebb, mint amennyibe egy gyermek ellátása kerül. Nem meglepő tehát, hogy azok a hatóságok, ahol kevés a nevelőszülő többet fizetnek, ami arra utal, hogy e feltételt fontosnak tartják a létszám növelésében. Azok a hatóságok, amelyek kevesebbet fizetnek, kevesebb üres férőhellyel is rendelkeznek. A hivatkozott kutatásból arra lehet következtetni, hogy a juttatások eltérő jelentőséggel bírnak. Egyes nevelőszülők számára mondhatni létszükséglet, mások számára a jól végzett munka korrekt elismerése. Egyesek számára bónusz, míg mások szerint mindez együtt. Mindez arra utal, hogy a nevelőszülő körülményeitől függ, hogy a juttatások fontosak-e vagy nem. A nevelőszülők fele vélte úgy, hogy a juttatások számításának alapja nem fair. Egy általánosan elfogadott, egyértelmű nemzeti tervezet a juttatások számítására, csökkentheti a méltánytalanság ezen érzetét.

Ez a kutatás is megállapította, hogy a juttatások lényeges növelése hozzájárulhat a nevelőszülők számának növekedéséhez. A kutatás időpontjában az Egyesült Királyságban nagy a veszélye a létszámcsökkenésnek, köszönhetően a magánszektor (civil) árfelhajtó hatásának.

I. 3. Hogyan lehet a nevelőszülőket megtámogatni?

A pénz önmagában nem fogja megoldani a nevelőszülő hiányt. Sok nevelőszülő számára a kapott juttatás nem fedezi a gondoskodás költségeit. Ők nem pénzért nevelőszülők. Az is világos, hogy jóllehet a nevelőszülőségben sok öröm van és kielégítő, romboló hatású is tud lenni. A nevelőszülők és családjaik súlyos árat fizethetnek altruizmusukért.

Ennek kockázatát csökkenteni szükséges. Három alapelvet kell figyelembe venni ennek érdekében:

1. A nevelőszülőség típusát igazítani kell a család kapacitásaihoz és helyzetéhez (egyések a kihívásokat szeretik, mások szeretetet akarnak adni, ismét egyesek kamaszokat akarnak, míg mások kisgyermeket).

A kutatás szerint a nevelőszülők sokszor érzik úgy, hogy nem kaptak meg minden szükséges információt a gyermek befogadására irányuló döntésük előtt.

2. A nevelőszülők sokrétű támogatási feltételrendszert igényelnek, és azt hogy egy professzionális team egyenrangú tagjaiként kezeljék őket. Ez minimum megfelelő juttatást, képzést, más nevelőszülőktől és a szociális munkástól kapott támogatást kell magában foglaljon.
3. Harmadszor olyan szolgáltatásokra van szükségük, amelyek rugalmasan és támogatóan tudnak reagálni a gondozás-nevelés közben felmerülő eseményekre.

Pénzbeli megállapodások

A kifizetések késése és a jogosultságok tisztázatlansága, a károk megtérítése, a gyermekek szállítása stb. a vitára okot adó legjellemzőbb körülmények.

A kutatók szerint a megállapodásokat, ezért célszerű felülvizsgálni és ott, ahol szükséges kibővíteni.

Ügyelet

Az ügyelet intézkedési hatékonyságát jellemzően rossznak ítélték meg a nevelőszülők.

A nevelőszülők véleményét e tekintetben is figyelembe kell venni, javasolták a kutatók, és a végre kell hajtani a szükséges változtatásokat működtetésében.

Rekreációs szünet (relief break)

A kiegészítést és kilépést megelőző, tehermentesítő (pihentető) szünetet (amikor akár a gyermekeket bizonyos időtartamra más nevelőszülőnél helyezik el) egyesek elvből elutasítják, míg mások mentőövnek tekintik.

Az ajánlás szerint szükséges felmérni az igényeket, és a szükséges fejlesztéseket végre kell hajtani.

Nevelőszülői közösségek/csoportok

Nem minden nevelőszülő igényli őket, és nem is elérhetőek mindenhol. Falusi környezetben nehéz létrehozni. Azok, akik élnek ilyen lehetőséggel, jellemzően segítségnek ítélik meg.

Mindenhol biztosítani kell a lehetőséget ilyen csoportok (vagy alternatíváik pl. internet alapú közösségek) létrehozására és működésére.

Képzések

A képzésekre igény van. Tapasztalt nevelőszülők nagyobb arányú bevonását javasolták a képzésekbe. A tematikát illetően hangsúlyosnak tartották az olyan elemeket, amelyek az egyes gyermekkori sajátosságokat ismertették, különösen azokat, amelyekkel még nem találkoztak tevékenységük során.

Akik több képzésen vettek részt inkább maradtak a pályán, jóllehet ok-okozati viszony nem volt kimutatható. Azt is látni kell, hogy a képzés és a gyermekeket érintő javulásra utaló eredmények között nem feltétlenül van összefüggés. Ugyanakkor ez nem érv a képzések mellett és ellen, hanem azt a követelményt támasztja, hogy a potenciálisan hatékony képzések hatásukat és eredményeiket tekintve ki legyenek értékelve.

A gyakorlati szociális munka

A nevelőszülők általában dicsérik a gyermekek szociális munkáit (akik a gyermeket képviselik – „gyámok”). Azokat értékelték pozitívan, akik megoldották a gyakorlatban felmerült problémákat, akik meghallgatták őket, közvetítettek közöttük és a gyermek között, és jól tárgyaltak a vérszerinti szülőkkel és az ügynökségekkel. Elégedetlenek voltak azokkal, akik nem vették figyelembe meglátásaikat, nem látták el őket információkkal, folyamatosan betegek, képzésen vagy értekezleten voltak, nem válaszoltak a telefonhívásokra, aláásták a nevelőszülő tekintélyét és nem tartották be ígéretüket.

Amit a nevelőszülők elvárnak a gyermek szociális munkásától, az nem más mint, amit a kliensek is elvárnak: elfogadás, tisztelet, hatékonyság, elérhetőség és egyenesség. Ezek a jellemzők kellene a kulcs kompetenciáknak lenniük a gyermek szociális munkásának kiválasztásában és képzésében.

A gondozási hely szociális munkásainak (nevelőszülői tanácsadók) tevékenysége

A nevelőszülők kiemelten dicsérték a nevelőszülői tanácsadókat. Ha felmerült kifogás, az hasonló volt a „gyámokéhoz”. A legfőbb probléma a látogatások gyakoriságával kapcsolatosan merült fel. Azokat, akik gyakran látogatták a nevelőszülőket jobban értékelték.

Nevelés megszűnése

A nevelés megszűnése fájdalmas lehet azon nevelőszülők számára, akik erősen kötődtek a náluk elhelyezett gyermekhez.

Erre a tényre nagyobb figyelmet kellene fordítani, javasolja a kutatás. Ott, ahol lehetséges meg kellene adni a lehetőséget a nevelőszülőknek, hogy értesüljenek az általuk nevelt gyermek életútjáról.

Események

A gondozási hely változtatások és egyéb hasonló események jellemzően fájdalmasak, és arra készítetik a nevelőszülőket, hogy átgondolják, folytatják-e avagy nem. Megfelelő támogatás ezekben az időszakokban csökkentheti a kilépők számát, és a maradékat hozzásegítheti, hogy kisebb töréssel tudják folytatni. Nagyon fontos: a gondozási hely változtatásokat mindig át kell beszélni, meghatározva az okokat is és a levonható tanulságokat.

Speciális programok tanulságai

Walker és társai ismertettek egy skót programot olyan gyermekek nevelőszülői elhelyezéséről, akik egyébként zárt intézményben lettek volna elhelyezve. Ebben a programban

- a nevelőszülők rendszeres támogatást kaptak a szociális munkásuktól,
- rendszeres egyeztetéseket (esetkonferenciák) vezettek be, melyen minimum részt vett a gyermek és annak szociális munkása is,
- garantálva voltak a rekreációs időszakok és hatékony ügyeletek
- szakemberekként kezelték a nevelőszülőket és fizetést kaptak
- a kamaszokat nem kapkodva helyezték el, és nem erőltették őket olyan gyermek befogadására, amely a nevelőszülők véleménye szerint nem volt illeszthető családjukba

Az elhelyezett gyermekek magatartási nehézségei ellenére egy nevelőszülő sem lépett ki a program három éve alatt. Amint érzékelhető, a program alkalmazta a korábban vázolt támogatási kulcsmozzanatokat és a különösen jelentős kutatási anyag is igazolja ezen elemek szokatlan konzisztenciáját. Úgy tűnik tehát tudható, hogy mit kell tenni a hatékony támogatás érdekében.

I. 4. Konklúzió

A nevelőszülők az altruizmus egy kiemelkedő példáját jelenítik meg. Akik abbahagyják, azért teszik,

- mert már nem illeszthető össze életükkel,
- mert elégtelen a kapott támogatás,
- a romboló hatású tapasztalatok miatt
- vagy azért, mert azok a gyermekek, akikhez kötődtek távoztak.

Olyan támogatást igényelnek, amely tiszteletben tartja családjuk jellemzőit, elhivatottságukat és képességeiket. A gyakorlatban felmerült problémáik hatékony kezelését igénylik és gyors, valamint megértő választ a kritikus/válságos helyzetekre. Támogatásuk pénzt, képzést igényel, valamint az elvek és eljárások egyértelműségét.

II. Egyesült Államok³

A cím szerinti jelentés New York Város Gyermekeintézményei Hivatalának megbízásából készült 2014-ben. A megkeresés hatékony nevelőszülői toborzás és pályamegtartási gyakorlatok feltérképezésére irányult, különös tekintettel szakemberek (pl. nővérek, tanárok) toborzására és az olyan programokra, amelyek a gyermekek állandóság iránti igényére és jól-létére összpontosítottak. A szakirodalom áttekintése és gyermekvédelmi szakértőkkel történő konzultáció alapján, olyan hat állami és civil

---

³ Effective practices in foster parent recruitment, infrastructure, and retention. Casey Family Programs (2014) felhasználásával

programot választottak ki, melyek hatékony erőfeszítéseket tudtak felmutatni a tárgyban megjelölt területeken.

A jelentés három részre osztott: toborzás, hálózatépítés és megtartás. Mindegyik rész, a felmérésben résztvevők és a szakirodalom által megjelölt olyan kulcs tényezőket és stratégiákat tartalmaz, melyek elengedhetetlenek egy hatékony nevelőszülős program kidolgozásához. Ezek a lényegi elemek és stratégiák a résztvevők saját programjaik tanulságai és tapasztalatainak összefoglalásai.

II. 1. Toborzás

A nevelőszülőkkel szemben támasztott követelmények rendkívül magasak éppen ezért nem egyszerű egy olyan nevelőszülői bázis kiépítése, amely meg tud felelni ezeknek az elvárásoknak. A toborzás állandó feladat, tekintettel arra, hogy ritkán elégséges a rendelkezésre álló családok száma. Még abban az esetben is, ha a férőhelyek száma egyezik a gyermekek számával, akkor is több nevelőszülőre van szükség, mert nem a férőhelyek száma kell, egyezzen a gyermekek számával, hanem a *gyermekhez illeszthető férőhelyek* száma. Nem beszélve arról, hogy további nevelőszülői férőhelyeket kellene biztosítani olyan szolgáltatás érdekében, mint például a „pihentetés”, mely elengedhetetlen a nevelőszülők pályán tartásában.

1. Üzenet és brand

A leendő nevelőszülők megszólítása, a toborzás első lépése. Elengedhetetlen, hogy ez az üzenet pozitív legyen. A társadalomban gyakori a nevelőszülőség negatív megítélése, amely a toborzás komoly akadálya. Az előítéleteken történő túllépés a nevelőszülőnek jelentkezés szükséges mozzanata.

Az üzenetnek, azon túl, hogy pozitív, egyértelműen kifejezésre kell, juttassa a működtető nevelőszülőséggel kapcsolatos alapvető elvárását. Például a Florida Community Based Center a nevelőszülőket „partner/társ család”-nak nevezi, üzenve ezáltal, hogy a nevelőszülőség a végleges sorsrendezés egyik állomása legyen az örökbefogadás vagy családdegyesítés felé vezető folyamatban. Az Anu Family Services-nél a nevelőszülőket

„gyógyító szülőknek” (healing parents) nevezik, mivel ennél a szervezetnél hangsúlyos a sérülések hatásainak enyhítése értelmében felfogott gyógyítás.

A minőséget hangsúlyozó „brand”-re való hivatkozás, a nevelőszülőségre irányuló kommunikáció állandó eleme kell, legyen, hogy fenn tudják tartani a jelentkezők motivációját. A hivatkozott szervezetek képviselői kiemelték, hogy újra kell gondolni a nevelőszülőség tartalmi kereteit, hangsúlyozva a szakemberi minőséget. Mindezek fölött a szakmai team részeként kell kezelni a nevelőszülőt, nem pedig egy attól elkülönült és elszigetelten működő egységként. Mégpedig olyan szakmai team egyenlő tagjaként, amely képes őt támogatni. Hasznos lehet a médiát is bevonni a brandépítés folyamatába, a társadalmi előítéletek megváltoztatása érdekében.

(Egy szakember szerint a média bevonásának egyik lehetséges esete, a sikertörténetek megosztása. Egy másik szakember feleségével együtt (mindketten gyakorló nevelőszülők) körbejárja Florida államot megosztva tapasztalataikat. A Quality Parenting Initiative (QPI) program a nevelőszülőség mint brand lényegi elemeinek és értékeinek újraértelmezésével törekszik brandépítésre. Szem előtt tartja ugyanakkor, hogy nincs mindenre alkalmas recept. Minden közösség más és más, és a toborzási stratégiáknak illeszkedniük kell az egyes közösségek sajátosságaihoz.)

2. Célzott toborzás

Miközben sok működtető átfogó médiakampánnyal próbálkozik, a célzott toborzás is egyre hatékonyabb stratégia az alkalmas leendő nevelőszülők megszólításában. Több szakember a vallási közösségeket és szervezeteket emeli ki mint célcsoportot. Egy nemzeti kutatás szerint azok a nevelőszülők, akik valamely médiakampány hatására jelentkeztek, kevesebb ideig maradtak hivatásukban, mint akik valamely vallási közösségben hallottak a nevelőszülőségről.

A toborzási célcsoport lehet ezen kívül valamely szakmai közösség, etnikai csoport vagy földrajzi térség.

- Az Anu Family Services speciális célcsoportját képezik a “gyógyítók”, így toborzásukkal rekreációs központokat, rendelőintézeteket, kórházakat, terápiás masszázss és joga központokra fókuszálnak.
- Iowa állam arra ösztönzi a működtetőket, hogy a gyermekeket lakóhelyüktől számított 20 mérföldön belül helyezték el. Ennek következtében a működtetők kénytelenek jobban megismerni azt helyet ahonnan a gyermekek jönnek és arra a területre összpontosítani a toborzást.
- A szakemberek szerint, a meghatározott szakmákat mint pl. az egészségügyet célzó toborzás nem lehet egyszeri, hanem ellenkezőleg folyamatos és fókuszált.

3. *Gyermek specifikus toborzás*

A célzott toborzáshoz hasonlóan a gyermek specifikus toborzás is bizonyítottan hatékony módja az állandóságot/véglegességet célzó toborzásnak. Jóllehet munkaigényes, mégis egyike azon módoknak, amelyek révén a gyermek bevonható önnön sorsának rendezésébe, amely a tartós kapcsolatok kiépítése által az elhelyezésen és annak állandóságán is túlmutat.

- A gyermekek bevonása saját állandó/végleges elhelyezésükbe az Extrem Recruitment program küldetése. A gyermek terapeutájával közösen a program munkatársa a gyermek állandóság/véglegesség képzetének, valamint a múltbeli és jelenlegi kapcsolatainak feltárására törekszik. Ezzel egyidejűleg gyermekenként legkevesebb 40 rokon beazonosítása is megtörténik. A program több pozitív eredményt tud felmutatni, beleértve az állandóság magas arányát, azon vérszerinti rokonok magas számát, akik a gyermek szerint számukra támogatást jelentenek, nem utolsósorban a CAFAS (The Child and Adolescent Functional Assessment Scale) skála szerinti jól-lét magas százalékos arányát.

4. *Nevelőszülők mint toborzók*

Míg a legtöbb működtető saját stábjára alapoz a toborzásban, a kutatások azt mutatják, hogy a gyakorló nevelőszülők a leghatékonyabb toborzók. A gyakorló nevelőszülőknek nagyobb a hitelessége a leendő nevelőszülők előtt, mert képesek gondjaikról és tapasztalataikról is

beszélni, ezért világosabbá tehetik a nevelőszülőség realitását. A működtetők az informálistól a fizetett státuszig többféle módon is bevonhatják a nevelőszülőket a toborzási tevékenységbe.

II. 2. Hálózatépítés és eljárási rend tökéletesítése

Attól a ponttól kezdve, hogy kapcsolatba kerül a gyermekvédelmi rendszerrel, addig a pontig, hogy gyermeket helyeznek el nála, a leendő nevelőszülőnek többlépcsős folyamaton kell átmennie. Ezért, amilyen lényegbevágó a működtető céljainak megfelelő nevelőszülő megtalálása és a sikerességéhez szükséges támogatás folytonos biztosítása, ugyanolyan fontos szempontnak kell lennie annak is, hogy az érvényben lévő eljárások és az infrastruktúra elősegítse a nevelőszülők elköteleződését, fejlesztését és támogatását. A toborzás csak annyira lehet jó, mint amennyire jó a rendszer reagáló képessége.

A mód, ahogyan a leendő nevelőszülők bevontak a kiválasztási folyamatba, erőteljes hatással van a vállalásukkal kapcsolatos későbbi döntésükre. Az érdeklődők fogadásának és ösztönzésének folyamatára fordított kiemelt figyelem nélkül, hiábavaló a toborzásra fordított idő és energia. A működtetők közül többen széleskörű költséges toborzási kampányokba investálnak, miközben nem áll rendelkezésre az az infrastruktúra, amely reagálni tudna a kampány nyomán jelentkező érdeklődési hullámra. A felmérések szerint az érdeklődők 50%-a még azelőtt kiesik mielőtt gyermeket helyeztek volna el náluk. A szűk keresztmetszet olyan eljárásbeli és logisztikai kihívások jelentik, amelyek a folyamat előrehaladtával leküzdhetetlenné válnak. A toborzás és a megtartás infrastruktúrájának kiépítése, és a belső eljárások ésszerűsítése, gyakran csak olyan technikai változtatásokat igényelnek, melyek viszonylag egyszerűen és költséghatékonyan megvalósíthatók, viszont hozadékuk azonnali és jelentős.⁴

---

⁴ A szakemberek szerint ehhez a toborzási és kiválasztási folyamat felülvizsgálata szükséges. Ez hozzásegíti a működtetőket, hogy megértsék saját érvényben lévő eljárásukat, hogy azonosítani tudják a szűk keresztmetszeteket, és terhes elvárásokat, felfedjék azokat a pontokat, ahol a leendő nevelőszülők kihullanak, és végül, hogy strukturális és működésbeli változtatásokat eszközöljenek.

Ezek a következők:

1. A leendő nevelőszülők fogadása és bátorítása

Anu Family Setrvices tapasztalata hogy az érdeklődőket egyfajta félelem tartja vissza a jelentkezéstől. Egy felmérés szerint több érdeklődőnél egy év is eltelik, míg felveszi a kapcsolatot a nevelőszülői hálózattal. Vállalni a nevelőszülőiséget ijesztő is lehet, függetlenül attól, hogy mennyire elkötelezett valaki arra, hogy megnyissa otthonát egy idegen gyermek és mások számára. A szakemberek szerint a leendő nevelőszülőknek érezniük kell, hogy a jelentkezés pillanatától kezdve támogatják őket az előttük álló folyamatban. Már az első telefonnál a beszélgetést az üdvözlés és bátorítás kell, jellemezze, nem pedig a rendszer elvárásaival kapcsolatos adat áradat. Mindezt azért, hogy már az első beszélgetésből kitűnjön a rendszer támogató szellemisége.

- Floridában egyes hálózatoknál az érdeklődőt ugyanaz a munkatárs kíséri végig a kiválasztási folyamaton, mint aki fogadta az első telefont. A telefonhívást pedig rögtön követi egy látogatás, hogy az esetlegesen felmerülő további kérdésekre választ tudjanak adni, illetve felmérjék, hogy a lakáson szükséges-e valamilyen változtatást eszközölni.
- Az Anie E. Casey Alapítvány munkatársai szerint az első beszélgetést inkább az információszolgáltatás, mint az információszerzés kell, jellemezze

2. Időben történő válasz

Egy országos kutatás szerint a lemorzsolódás egyik elsődleges oka az ügygazdák időbeni reagálásának hiánya. Az időben is megfelelő reagálás ezen felül a nevelőszülők megtartásának is lényegi mozzanata, tekintettel arra, hogy a nevelőszülők egyik gyakori panasza az esetgazdák késedelmes, nem megfelelő reagálása, illetve annak hiánya.

- Egyes szakemberek szerint a megkeresés nem haladhatja meg az érdeklődéstől számított két hetet. A döntés előkészítő tréningre történő várakozás se haladhatja meg az egy hónapot, de azt megelőzően is szükséges emlékeztető telefonhívás vagy levél rendszeresítése.

- A QPI-nél az ügygazdák rögtön visszahívják az érdeklődőket, de legkésőbb 24 órán belül, és havonta látogatják a jelentkezőket.

3. Akadályok eltávolítása

A nevelőszülővé válás jellemzően több követelmény teljesítését megkövetelő hosszú folyamat. Hasznos lehet áttekinteni a jogviszony létesítéséhez vezető állomásokat, megbizonyosodva arról, hogy minden követelmény elengedhetetlenül szükséges a gyermekek jól-létének és biztonságának szavatolásához.

A legtöbb nevelőszülő számára mindennapi kihívás a munkahely és a családi kötelességek közötti egyensúlyteremtés, vagyis elfoglaltak. Munkaidejük, munkájuk rovására kell időt szakítaniuk, hogy eleget tehessenek a nevelőszülőséghez szükséges követelmények, mint például képzés teljesítéséhez. Ráadásul a gyermekvédelem bonyolult és bürokratikus rendszerében való eligazodás még a legtalpraesettebb nevelőszülő számára is megterhelő. A jelentés során készült interjúkból egyértelművé vált, hogy a gyermekvédelmi rendszernek gondoskodnia kellene arról, hogy a nevelőszülővé válás követelményei úgy legyenek strukturálva, hogy inkább szolgálják a nevelőszülők hozzáférhetőségét, mint a hálózatok kényelmét.

(Egyes működtetők kiemelten figyelnek arra, hogy a képzések a leendő nevelőszülőknek megfelelő időpontokban legyenek ütemezve, utazási költséget térítenek, gyermekfelügyeletet biztosítanak. Van, aki a képzést online, webinárium formájában vagy akár a nevelőszülő otthonában is elérhetővé teszi)

Több működtető olyan szigorú szabályokat és szabályzókat követel meg, amelyek meglehetősen korlátozzák a nevelőszülőket, bizonyos, a gyermek érdekét szolgáló „szülői” döntések meghozatalában és végrehajtásában (pl. államon kívüli üdülés, valamely sport csapathoz való csatlakozás, iskolai kirándulásokon való részvétel stb.). Egyre több működtető ismeri fel annak szükségességét, hogy e tekintetben nagyobb önállóságot kell biztosítani a nevelőszülőknek.

4. Bürokrácia csökkentés

A szakirodalom szerint több jelentkező a nevelőszülőséghez vezető bürokratikus folyamat során visszalép annak, bonyolultsága és időigényessége miatt. Több működtető felülvizsgálta az eljárását és egyszerűsített a szükséges papírmunkán, kiküszöbölve a fölösleges párhuzamosságokat és ismétlődéseket.

5. Hatékonyságmérő indikátorok kidolgozása az eredményesség mérése érdekében

Több állam azért nem tudja mérni a toborzási és megtartási stratégiájuk eredményességét, mert nem dolgoztak ki viszonyítási alapokat és indikátorokat, és nem rendelkeznek kigyűjtött alapadatokkal sem. Egy, a toborzás és megtartás feltérképezésére irányuló nemzeti kutatás során az derült ki, hogy a vizsgált működtetők több mint fele nem határoz meg toborzási célokat, és a 21-ből csak 13 dolgozott ki olyan indikátorokat, amelyekkel mérni tudja a toborzási erőfeszítéseket.

II. 3. Megtartás

A működtetők a toborzást és megtartást elkülönítve kezelik, miközben a szakirodalom és az interjúk szerint a megtartás egyben toborzás is, tekintettel arra, hogy nehéz nevelőszülőket toborozni működő nevelőszülők hiányában. A nevelőszülők hatékony toborzók, feltehetően hatékonyabbak, mint a működtető toborzással megbízott stábjá. Azok a nevelőszülők, akik támogatottságot éreznek, akik nevelőszülői szerepükben elégedettek, szívesen beszélnek másoknak (formálisan v. informálisan) a nevelőszülőségről és tapasztalataikról. Ugyanez a helyzet azokkal is, akik elégedetlenek, csakhogy ők a negatív élményeiket, tapasztalataikat osztják meg másokkal. Éppen ezért különös jelentősége van annak, hogy a nevelőszülők elégedettek-e, támogatva érzik-e magukat vagy sem.

A jelentés ismerteti néhány hatékony stratégiát/módszert a nevelőszülők támogatására és elégedettségük növelésére.

1. Elérhetőség és reszponzivitás

A nevelőszülők gyakorta csak akkor hallanak a szociális munkásokról, ha valamilyen különleges kérdés vagy igény merül fel, és fordítva a szociális munkások csak krízis esetén

hallanak a nevelőszülőkről. A jelentésben megszólítottak egyetértettek abban, hogy amennyiben a szociális munkások látogatásai gyakoribbak, a nevelőszülők támogatottabbaknak és elismertebbnek érzik magukat, a szociális munkások pedig sokkal tájkozottabbak a gyermekek helyzetét illetően, így a szükséges beavatkozásokkal még azelőtt tudnak élni mielőtt a krízis bekövetkezik. (Az egyik szolgáltatónál csak 11 gyermek tartozik egy szociális munkáshoz, így hetente meg tudja látogatni a nevelőszülőket. Krízis esetén egy team áll össze, hogy a megfelelő krízisintervenciót kidolgozza a gondozási hely változtatás elkerülése érdekében. De igénybe vesznek coaching-ot a nevelőszülők részére, és biztosítanak többlet pihenési lehetőséget is)

2. Szakmai közösségek

A működtetői támogatás mellett fontos az is, hogy a nevelőszülők egymást is támogassák, így nem érzik elszigeteltnek magukat problémáikkal. Több államban vannak nevelőszülő szervezetek, melyek csoporttámogatásokat szerveznek, de jellemzően függetlenek a működtetőktől. Hasznos lehetne, ha a működtetők is biztosítanának lehetőséget a nevelőszülőknél egymás támogatásra, illetve tapasztalataik megosztására. Az egyik működtető kisebb hálózatokba szervezi a nevelőszülőket, egy tapasztalt nevelőszülő köré, mely „Súlyponti otthon/család”-ként funkcionál. Ezeket „konstellációknak”, csillagzatoknak nevezik. Ez 6-10 nevelőszülőnek biztosít támogatást, a rendszeren belüli eligazodástól, a havi értekezletekig vagy éppenséggel a gyermekek szállításáig. „Társ” támogatást nemcsak a súlyponti otthonként/családként funkcionáló nevelőszülői családtól kapnak a nevelőszülők, hanem a többi nevelőszülőtől is.

3. Átmeneti gondozás

Az átmeneti gondozás egy olyan ellátási forma, amely a gyermekek átmeneti/időszakos ellátásának biztosítása révén, lehetőséget nyújt a nevelőszülőknél a pihenésre, legyen az tervezett vagy eseti. A pihenést/pihentetést igénylő nevelőszülőknél elhelyezett gyermekeket, a pihenés/pihentetés idejére átmenetileg egy átmeneti ellátást biztosító nevelőszülőnél helyezik el.

Az Egyesült Államokban széleskörűen ismert olyan intézményről van szó, melynek szerepe elengedhetetlen a kiégés megelőzésében. A probléma csupán az, hogy ilyen átmeneti gondozást biztosító nevelőszülő felkutatása a nevelőszülő feladata. Az átmeneti gondozás beépítése a standard nevelőszülői támogatás gyakorlatába, nagymértékben elősegítené a kiégés megelőzését és a gondozási hely változtatásokat, mondják a szakértők. Az átmeneti gondozás tehát nemcsak a kiégést és így a nevelőszülők elvesztését előzi meg, hanem a gyermek állandóság iránti szükségletét is szolgálja.

4. Képzés

Miközben valamennyi nevelőszülő számára előírt bizonyos óraszámú képzés/továbbképzés teljesítése, a képzések csak egy része hasznos, hasznosítható. Olyan képzésekre van szükség, amely fel tudja készíteni őket a különböző magatartási problémák megértésére és kezelésére.

5. Elismerés

A legtöbb működtetőnek nincs lehetősége érdemi anyagi elismerés nyújtására. Ugyanakkor egyéb lehetőségek is rendelkezésre állnak az elismerés kifejezésére, legyen az egy kézzel írt levél, üdvözlőlap vagy egy telefon a vezetőségtől stb. Ezek ugyanolyan megerősítő gesztusok lehetnek, mint a pénzbeli jutalmak.

II.4. Konklúzió

A nevelőszülők súlyponti szerepet töltenek be a gyermekvédelemben és ennek megfelelő jelentőségű partnerei kell, legyenek a működtetőknek, mind a toborzásban, mind pedig a megtartásban, mely feladatok nem különíthetők el egymástól. Mind a toborzás, mind a megtartás, egy ciklikus, egymásba érő folyamat részei, melyek kölcsönhatásban vannak. Még fontosabb, hogy ezen ciklikusság bármely szakaszában elengedhetetlen a nevelőszülők bevonása, támogatása és fejlesztése a működtető által. Ez olyan környezetet teremt, amely vonzó a minőségi nevelőszülők számára, akik így úgy érzik, hogy megfelelően támogatottak és felkészítettek a náluk elhelyezett gyermekek gondozás-nevelésére.

III. Magyarország – Helyzetelemzés és policy javaslatok

Magyarországon a nevelőszülői családok száma csökken, melynek okai különbözőek lehetnek:

- kimerült a nevelőszülőiségre alkalmas populáció,
- a nevelőszülőiségre alkalmas populáció elérésének/toborzásának hagyományos módszerei nem hatékonyak.

A jelenség két területen igényel vizsgáldást és beavatkozást:

A. Mennyire vonzó a nevelőszülői tevékenység

B. Milyen feltételek és toborzási módszerek szükségesek a nevelőszülői családok számának növeléséhez, beleértve a diplomás és roma nevelőszülőket is

III. 1. Támogatás. Megbecsülés. Elismerés.

A toborzási eszközök/módszerek közül különös figyelmet igényel a nevelőszülő általi toborzás hatékonysága. Hazai és külföldi tapasztalatok szerint is ez a leghatékonyabb módszer, így az alkalmas jelentkezők számának kedvezőtlen alakulásából következtetni lehet e módszer hatékonyságának csökkenésére is.

Feltehetően az *okok* itt is többrétegűek és összetettek.

Egyet közülük különösen indokolt vizsgálni: *a nevelőszülők elégedettségét*. Sommásan összefoglalva úgy tűnik, a megtett szakmapolitikai erőfeszítések ellenére vagy épp annak betudhatóan, nem vonzó ma nevelőszülőnek lenni Magyarországon: a túlterheltség, a szakmai és erkölcsi támogatás elégtelensége, és különösen kompetenciáinak megvonása, illetve megkérdőjelezése következtében. A nevelőszülők számának alakulása így hozható összefüggésbe a működéssel, működtetéssel, illetve annak feltételeivel. A toborzási eredménytelenség így működés- és működtetésbeli diszfunkcióval is összefüggésbe hozható.

A diszkomfort érzés szubjektív eredetű is lehet, mindazonáltal foglalkozni kell a kiváltó okokkal.

- a) A *túlterheltség* nem csak a nevelőszülői hiányból adódik, hanem több esetben nevelőszülői akaratból is (több gyermek nevelése költséghatékonyabb).
- b) *Szakmai támogatás*. Az OKJ-s képzés, de még a KOP is azt a sajátos helyzetet idézte elő, hogy a nevelőszülők adott esetben képzetesebbek (nevelőszülői ellátás terén), mint a nevelőszülő tanácsadók vagy gyámok. Ez felfogható egyfajta szakmai támogatásként, de egyben túlterheltséget is jelent, a képzés időigényessége okán. A továbbképzések proaktív gyakorlatközpontú és mindenekelőtt probléma, pontosabban megoldás orientáltak legyenek. Tartalmazzanak rendszeres szupervíziós vagy szülő coaching lehetőségeket.
- c) A képzéseknek (is) hiányossága, hogy nem határolja be *reális elvárásokkal* a nevelőszülői tevékenységet:
- i) Az elvárások jogszabályi és szakmai téren is ideálisak, a tökéletes és nem az “elégészes” nevelőszülőt célozzák meg. Egyértelmű és konkrét standardok nincsenek meghatározva a nevelőszülők számára, sem általánosan, sem az egyes gyermekek vonatkozásában. Iránymutató standardok kidolgozása javasolt (mi várható el egy nevelőszülőtől általánosságban, de nem általános megfoghatatlan megfogalmazásban, hanem konkrétumokat tartalmazóan).
  - ii) Az egyes gyermek tekintetében ilyen standard lehet a jól elő- és elkészített egyéni gondozási nevelési terv, mely, ha realitásokról indul ki és a realitást tüzi ki célként, kiszámítható keret lenne mind a tevékenység mind a jó értelemben vett monitoring számára, nem mellékesen gyerekre lebontva meghatározhatja az egyes szakemberek kompetenciáit és hatásköreit. Egyéni gondozási-nevelési terv készítésére irányuló képzés indítása javasolt (mi várható el a nevelőszülőtől egy adott gyermek vonatkozásában).
  - iii) A szükségletekre reagáló tanácsadói és működtetői tevékenység érdekében:
    - “kutatás készítése a friss nevelőszülők körében arról, hogy miért vállalták a feladatot, és előzetes várakozásaik, a képzésen hallottakhoz képest mi az, ami véleményük szerint biztosított, mi az, ami nem megoldott, s mi okoz nehézséget munkájuk során

- újonnan belépő nevelőszülők fókuszcsoportos megkérdezése a nevelőszülői szerepről, az elérhető és hiányzó, de szükséges támogatásokról
- több éve dolgozó nevelőszülők felmérése (érzelmi kapacitás, kiégés veszélyeztetettség) és ezzel együtt kvalitatív kutatás arról, hogy mi segíti, és mi nehezíti munkájukat.”⁵
- A nevelőszülői tanácsadók tanácsadóvá és segítővé történő képzése mind szakmai ismeretek, mind a segítő és tanácsadói tevékenységet illetően, beleértve a motiválási ismereteket is.

III. 2. Kompetencia erősítés

A nevelőszülő mint egyenlő értékű társ-szakember elismertségét kialakító és rögzítő módszerek kidolgozása: információkba, döntéshozatalba és végrehajtásba történő bevonás helyi és országos szinten (nem csak az egyes gyermek sorsát érintő kérdésekben).

- szakmai fórumok nevelőszülők részére
- közös szakmai fórumok nevelőszülők, gyámok, nevelőszülői tanácsadók részére
- szakmai műhelysorozatok nevelőszülők részére
- közös szakmai műhelysorozatok nevelőszülők, gyámok, nevelőszülői tanácsadók részére
- nevelőszülői kollégium létrehozása mint egyfajta szakmai információ közvetítő fórum (mindkét irányba).
- NGOT újjáélesztése. Évente egy nevelőszülős konferencia, államtitkári és működtetőként két nevelőszülő részvételével, nevelőszülők által tartott előadásokkal
- kétirányú elektronikus hírcsatorna működtetése

---

⁵ Báló Ottília – Szilvási Léna – Vida Zsuzsanna: A nevelőszülői ellátás fejlesztése. In. A GYERMEKVÉDELEM MEGÚJULÁSI ALTERNATÍVÁI. Rubeus Egyesület, 2015

III. 3. Illesztés fontossága – nevelőszülői portfólió

A nevelőszülői kompetenciákhoz tartozik az általános standardokon túl, azok egyénenkénti beazonosítása és rögzítése. A legtöbb esetben készül, vagy van az adott nevelőszülőről egy állapot felmérés. Jellemzően a jelentkezéskor készül, része a környezettanulmány, az hogy hány gyermeket tud fogadni, milyen korút és neműt. Nem általános viszont annak rögzítése, hogy nevelőként milyen képességekkel és készségekkel rendelkeznek. Nem tartalmazza, hogy családjával egységben kezelve mire alkalmas és képes. Különösen nincs ez a változásokhoz igazítva. Ez a folyamatosan frissített dokumentum lehetne a nevelőszülői portfólió, amely rögzíti mire alkalmas, mire képes mind személyiségében, mind családjában, mind infrastruktúrában, mind pedig az általa elérhető és gyermek részére biztosítható szolgáltatásokban.

“A transzplantáció esélyei akkor a legjobbak, ha a donor és a fogadó szervezet immungenetikailag azonos. Teljes genetikai azonosságot azonban csak egyetétjű ikrek esetében lehet találni. Rangsorban utánuk a nem egyetétjű ikrek, a testvérek, majd a szülők, s végül a további rokonok következnek.”⁶ A rokonsági fokok távolodásával a kilöködés valószínűsége arányosan növekszik, teljesen idegen (nem rokon) esetében pedig elkerülhetetlen. A gyermek és nevelőszülő illesztése is transzplantációhoz hasonlatos. Ezért szükséges egyrészt a megfelelően részletes és aktualizált nevelőszülői portfólió, másrészt pedig a gyermekről készült szintén megfelelően részletes szakértői vélemény, ellenkező esetben nagymértékben valószínűsíthető az inadekvát működés és jó esetben gondozási hely változtatás. Legalább részbeni kompatibilitás hiányában még a különböző szakmai támogatások formájában elérhető immunszuppresszív terápia is hatástalan marad, és a kilöködés elkerülhetetlen, mely mind a recipiens, mind a transzplantált szerv károsodását eredményezi.

---

⁶ Auer, B. et al. (2014): Agyhalálról, szervadományozásról és szervátültetésről. Budapest utolsó elérés 2018.08.15.

http://www.ovsz.hu/sites/ovsz.hu/files/szervadomanyozas_dokumentum/oktatas/kozepiskolai/reszletes_felkeszito_dokumentum_2016-ver2.pdf

III. 4. A nevelőszülőség mint „brand”

- i) A nevelőszülőséghez ugyan nem kapcsolódik negatív képzet, de pozitív értékelés se, inkább a furcsállás. Társadalmi értékeltségének előmozdítása nem csak az elegendő számú alkalmas nevelőszülő biztosítása indokolja, hanem az általuk nevelt gyermekek megítélése/elfogadása is „normál” gyermekként, az „intézetis” helyett.
- ii) Időszakos nagy kampányok hasznosak lehetnek, de a brand építés hosszadalmas és megszakítás nélküli kétirányú feladat
  - az egyik a társadalom tudatformálása a nevelőszülői tevékenység pozitív bemutatása által professzionális marketing szolgáltatások igénybevételével
  - a másik és fontosabb a nevelőszülők megerősítése: öntudat kiépítés és erősítés, szakmai és erkölcsi támogatás, illetve elismerés (ld. fenn)

III. 5. Pihenés biztosítása

A nevelőszülők pihenése/pihentetése a kiegészítés megelőzése érdekében elengedhetetlen. Ennek jogszabályi keretei részben adottak (szabadság) viszont általános jellemző, hogy ez a gyakorlatban szabadságmegváltás, és nem gyermekek nélküli pihenés. Biztosítani szükséges a gyermekek nélküli szabadság lehetőségét évi rendszerességgel, illetve krízis esetén is. Ez utóbbi biztosításának módja lehetne olyan nevelőszülők működtetése, akiknél legalább két férőhely a gyermekek ilyen célú elhelyezésére állandó jelleggel rendelkezésre áll. A rendszeres pihenés biztosítására alkalmas lehet pl. nyári táborozások nevelőszülő nélküli szervezése stb. Javasolt az erre irányuló jó gyakorlatok összegyűjtése.

III. 6. Altruizmus támogatása

A nevelőszülői jogviszony és a gyermekvédelmi gyámság bevezetésének mellékhatása a nevelőszülői működés bürokratikusabbá és kötöttebbé válása. Természetesen ez nagy

mértékben fenntartó, nevelőszülői tanácsadói, gyám vagyis személyfüggő, de rögzült és általánosnak megélt a nevelőszülők által. Ez a szubjektívnek is minősíthető megélés riasztóan hat azokra a jelentkezőkre és elidegenítő azon meglévő nevelőszülőkre, akiknél hangsúlyos az altruizmussal párosuló gondoskodó-nevelői attitűd, a foglalkoztatási jogviszony előnyeivel ellentétben. Az ilyen irányú differenciálhatóság a nevelőszülőségben, olyan (jellemzően városi értelmiségi) társadalmi réteget érhet el, akik eddig kívül maradtak a valószínűsíthető célcsoporton.

III. 7. A családból történő kiemelések esetszámának csökkentése

A szakellátásban élő kiskorú gyermekek száma 2017-ben (20 948 fő⁷) meghaladta az 1997-es adatokat (20 955 fő), mely növekedés különösen 2007-hez (17 145 fő) viszonyítva jelentős⁸. A gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő kiskorúak száma 2018 óta kismértékű csökkenést mutat ugyan (2018: 21 210, 2020: 20 743), a tíz évvel korábbi adatokhoz képest azonban továbbra is jelentős. Társadalmi problémát is jelezhet, hogy az azonos korú populáció körében mindeközben ellentétes irányú mozgás tapasztalható, a kiskorú gyermekek száma csökken⁹. A feltételezhető társadalmi problémához képest e tény az ellátórendszert teljesíthetetlen kihívással szembesíti. A nevelőszülők ellátandó gyermekekhez viszonyított számának növelése elsődlegesen itt fordítható meg. Bizonyított tény, hogy a gyermekvédelmi szakellátásban élő gyermekek egy jelentős része esetében nevelésbe vételre közvetlenül anyagi okok miatt került sor. Tény az is, hogy családból történő kiemelésre jelentős számú gyermek esetében azért van szükség, mert a gyermekjóléti alapellátás humán- és anyagi erőforrás hiánya okán nem tudja azokat a szolgáltatásokat biztosítani, amelyeket egyébként biztosítani kellene. A paradoxon az, hogy megállapítást nyert, a gyermekvédelmi szakellátás a kiemelt gyermekek egy részének nem tudja biztosítani a szükségletüknek megfelelő gondozást-nevelést, többek között szintén humán- és anyagi erőforrás hiányában.

---

⁷ https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0016.html

⁸ https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0015.html

⁹ http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_wdsd001a.html

Célszerű lehet, az alapellátáshoz átcsoportosítani az anyagi- és humán erőforrást a szükséges komplex szolgáltatások biztosítása érdekében. Ezáltal megelőzhető a bizonyítottan visszafordíthatatlanul káros következményekkel járó családból történő kiemelés, tehermentesíthető a gyermekvédelmi szakellátás, ennek következményeképp a gyermek szükségletének megfelelő gondoskodás is biztosítható.

A családból történő kiszakításnak súlyos következményei vannak. A gyermekvédelmi gondoskodásban nevelkedett gyermekek között jelentősen magasabb a mentális és fizikai betegségek – kezdve a tanulási nehézségtől, a fejlődési rendellenességtől, a depressziótól és magatartászavartól, az asztmáig és elhízásig bezárólag – kialakulásának kockázata, mint azon gyermekek körében, akik családban nőttek fel. A családból történő kiemelés fentiekben említett negatív következményei nem csak az egyéni személyiségfejlődés és jól-lét vonatkozásában, hanem társadalmi és gazdasági területen is jelentkeznek. A személyiségfejlődési rendellenességek az egyszerű beilleszkedési nehézségektől a kriminalizálódásig terjedhetnek. A tanulási nehézségek a munkaerőpiacon való érvényesülés esélyét csökkentik. A pszichés és fizikai betegségek mindezekén túl pedig a társadalombiztosítási, szociális ellátási költségek növekedéséhez járulnak hozzá. A kiemelésnek minden területen nagyobb a „költsége”, mint a haszna.

A gyermekvédelmi gondoskodást (szakellátást) ezen belül nevelőszülői ellátást nem igénylő esetek egyértelműsítése és felvállalása a kiemelések káros következményeinek kiküszöbölése mellett, lehetővé teszi a szükségleteknek megfelelő ellátás biztosítását azon gyermekek részére, akik esetében valóban elkerülhetetlen a családból történő kiemelés. Férőhelyek szabadulhatnak fel, ennek következménye pedig egy olyan „puffer” kiküszöböli a férőhely gazdálkodást (elhelyezési kényszer: férőhely biztosítás a gyermek szükségletére tekintet nélkül) és biztosíthatja az optimális illesztés lehetőségét. A jól sikerült illesztés jelenti egyrészt a gyermek szükségleteinek megfelelő ellátást, másrészt megelőzi a gyermek „kilökődését” a családból és ezzel az újabb trauma elszenvedését annak valamennyi káros következményével együtt.

III. 8. Toborzási sikertelenség – közösségek hiánya?

A hazai és egyéb országok szakemberei szerint a leghatékonyabb toborzási eszköz maga a nevelőszülő. A toborzás ezen módja jellemzően nem szervezett és nem tudatos és a nevelőszülő kisebb vagy nagyobb intenzitású személyes kapcsolataira épít. A személyes kapcsolatok a maguk során valamilyen közösségekre mutatnak, a családtól kezdődően a lakóközösségeken túl az alkalmi, de elkerülhetetlen közösségekig. Kiemelt szerepe van a nevelőszülői toborzás tekintetében a lakókörnyezetre és az erre épülő vagy generált közösségeknek. A nevelőszülők túlnyomó többsége kisebb településeken él, nagyvárosokban elenyésző a számuk és csaknem reménytelen toborzásuk. A kisebb települések kiüresedése a nevelőszülőségre alkalmas korú lakosság elvándorlása azt a társadalmi bázist és toborzási közeget szünteti meg, amelyből a nevelőszülői utánpótlás érkezett.

A közösség bármely formájának és a nevelőszülői toborzás ilyen összefüggése a toborzás vonatkozásában – célcsoportként - az olyan új típusú közösségi formák beazonosítását és megszólítását teszi szükségessé, amelyek tagjai alkalmasak és motiváltak is lehetnek a nevelőszülőségre.

IV. Nevelőszülők, mint hiteles toborzók

Minden gyermek joga, hogy a saját családjában, a saját szüleinek feltétel nélküli szeretetét élvezve nevelkedjen.

Azon gyermekek, akik számára ez – bármely okból – átmenetileg mégsem adott/ Akik ezt nem kaphatják meg, kerülnek a gyermekvédelmi ellátórendszer keretei között nevelőszülői családokhoz. Ez nem természetes állapot, ezért olyan nehéz, bizonytalan, embert próbáló feladat az, amelyre hívjuk a családokat.

Olyan kihívás ez, amely során rengeteg a bizonytalan tényező, (így nehéz ígérni bármit), hiszen nem tudható, meddig tart, milyen gyerek kerül a családba, a vérszerinti szülők hogyan reagálnak a kialakult helyzetre, a szakemberek tudnak-e segíteni a felmerülő problémákban és a nevelőszülői család meg tud-e birkózni mindezzel.

A gyermekek érdekében az lenne optimális, ha ez csak átmeneti időszak lenne, és konkrét időszakon belül rendeződne az életük.

Nagyon fontos, hogy a gyermekjóléti szolgálatok olyan feltételekkel dolgozhassanak, amely lehetővé teszi, hogy minél kevesebb gyermeket kelljen kiemelni a családjából.

IV. 1. A nevelőszülői családok

Az otthon nyújtó ellátás egyik formája a nevelőszülői család. 2014-es évtől a 12 éven aluli gyerekek szakellátásban történő elhelyezésére ezt a formát kell előtérbe helyezni.

A család olyan közeg, ahol teljes körű ellátást, gondozást, megfelelő mintát, egyéni figyelmet kaphat az a gyermek, akit kiemeltek a családjából.

A nevelőszülői család élete megváltozik, amikor nevelőszülő lesz. Olyan érzelmekkel, helyzetekkel, esetekkel találkozik, amelyekre nem lehet előre pontosan felkészülni. Sérült lélekkel érkeznek a gyermekek, mely olyan tüneteket produkál a viselkedésükben, magatartásukban, érzelmeikben, reakcióikban, amelyeket ott helyben kell megoldani.

A nevelőszülői családnak ki kell nyitnia az életét, belátást kell engednie a lakásuk, a kapcsolataik, az életük részleteibe. Szakemberekkel kell tartani a kapcsolatot, az otthonukban fogadni őket, megjelenni különböző hivatalokban.

A vér szerinti szülővel kapcsolatot tartanak a gyerekek, hinni kell abban, hogy visszakerülhetnek a családjukba. Ezekre a találkozásokra a nevelőszülő kíséri a gyermeket. Amilyen érzésekkel itt találkozni lehet: féltékenység, düh, tehetetlenség stb. A nevelőszülőnek nagy szerepe van abban, hogy ezeket az érzéseket visszaszorítsa és megváltoztassa, hiszen a gyermeknek az az érdeke, hogy az őt körülvevő emberek elfogadják egymást.

A nevelésbe vett gyermekek érdekeit úgy kell képviselniük, hogy „csak” kölcsönbe kapták őket, átmenetileg vannak ott, és amikor eljön az ideje, akkor el kell tudni engedni őket. Mellettük több szereplő is van, akik szintén a gyerekek érdekeit hivatottak képviselni, és nem mindig egyértelmű, ki, mit gondol a gyermek érdekének.

Többek között ilyen feladatok elé néznek azok, akik nevelőszülőkként jelentkeznek. Olyan családok jelentkezésére van szükség, akik vállalják a nevelőszülőséggel járó változásokat, akikben olyan erős a segíteni akarás szándéka, hogy túllendülnek a nehézségeken.

Az eddigi tapasztalatok alapján ez az első lépés is nehéz, megtalálni azokat az embereket, akik úgy érzik, megbirkóznak a rájuk váró kihívásokkal.

A következő lépés sem könnyebb. Nem elég, hogy nevelőszülővé váljon valaki, az a cél, hogy az is maradjon. Szerezzen sok tapasztalatot, ismerje meg az erősségeit, a fejlesztendő területeit, hogy megbirkózzon a feladatokkal.

IV. 2. A nevelőszülői toborzás

Mivel még mindig nagyon kevés vagy téves információ kering a nevelőszülői tevékenységről, így sajnos a társadalom, a közvélemény részéről elmarad az elismerés. Mint az élet minden területén, itt is akadnak negatív és pozitív példák, de általában, csak a negatív esetek kerülnek a médián keresztül az emberek látókörébe.

Akik a nevelőszülőkkel dolgoznak, belelátanak az életükbe, a mindennapjaikba, a 24 órás szolgálatukba, nagyon sok megható pillanatnak lehetnek a tanúi.

Azok az emberek viszont, akik a mindennapokban nem találkoznak a gyermekvédelemmel kapcsolatos helyzetekkel, nem tudhatják, nem láthatják, milyen munkát végeznek a nevelőszülők. A jövőben – nemcsak egy-egy kampány alkalmával, hanem folyamatosan – hosszú időn (éveken) keresztül kell informálni az embereket, hogy átformálódjon az eddigi berögzült megítélés. Nagyon sok érzékenyítő történetet lehet megosztani, nevelőszülőket, vérszerinti szülőket megszólaltatni, melyben a médiának nagy szerepe lehet.

Az elismerés, megbecsülés nélkül, a kampányszerű toborzástól nem várhatunk jelentős sikert.

A működtetők tapasztalatai is ezt támasztják alá, egy-egy kampány nem elég ahhoz, hogy érdemi változást hozzon a jelentkezők, s elsősorban a tanúsítványt szerző nevelőszülők számában.

Amikor megszólításra kerülnek a jövő nevelőszülői, meg kell tudni mondani, miért jelentkezzenek.

Kaphatnak-e ígéretet az alábbiakra?

- Elismerés, megbecsülés – a társadalom, tágabb-szűkebb környezet, szakma részéről
- Anyagi támogatás – méltó rendszeres jövedelem, egyszeri juttatások, jutalom
- Szakember gárda, akik a munkájukat segíti:
  - o pszichológus, fejlesztő pedagógus – működtetői szinten
  - o adott esetben olyan oktatási intézmények, ahol fogadják a speciális problémákkal élő gyermekeket
  - o szükség szerint gyermekpszichiáterek, pszichiátriai intézmények, terápiás foglalkozások
  - o esetmegbeszélő- szupervízió, képzések az aktív időszakban
- Gyes-gyed lehetősége számukra is

A nevelőszülők megbecsülése mind anyagi értelemben, mind azáltal, hogy rendelkezésükre bocsájtjuk minden esetben a szükséges személyes szakmai támogatást, elengedhetetlen a gyermekek mindenek felett álló érdekének érvényesülése szempontjából.

A működő nevelőszülők nagy része személyes kapcsolatok révén jutott el odáig, hogy utánanézzon, jelentkezzen, képződjön és nekivágjon. Találkoztak olyan emberekkel, akik nevelőszülőként segítenek a gyerekeknek, biztonságot nyújtanak, s ha kell, elengedik őket. Ezek a személyes beszélgetések, találkozások hiteles képet mutatnak, olyan érzelmeket mozgósíthatnak, amely elgondolkodtatja, megfogja az erre érzékeny embereket. Érdeemes lehet tehát foglalkozni a nevelőszülői hivatás választása mögött megbúvó lehetséges motivációkkal.

IV. 3. Motivációk a nevelőszülői hivatás választása során

Minden nevelőszülőnek, nevelőszülői családnak megvan a maga története, miért is léptek erre az útra.

Bármilyen is az indíték, akinek eszébe jut, hogy ilyen módon segítsen, mindenképpen elismerést érdemel. Örülhetünk, hogy ilyen embereket ismerhetünk, ilyen szülőkkel dolgozhatunk – még akkor is, ha esetleg nem sikerül hosszú távon folytatni ezt a munkát. Az alábbiakban néhány élő példa arra, milyen okok állhatnak a nevelőszülői hivatás melletti elköteleződés háttérében:

- Volt, aki azt mondta, mivel van 3 egészséges gyermekük, jó egzisztenciával rendelkeznek, annyi mindent kaptak az élettől, hogy úgy érzik, valamit vissza kell adniuk. Mivel nekik a gyerekeken a legkönnyebb segíteni, így ezt a formát választották.
- Volt, akinek akár a szűkebb vagy tágabb családjában volt már nevelőszülő, ismeretekkel, információkkal rendelkeztek róla, pozitív tapasztalatokat szereztek, szintén nevelőszülőként tevékenykedik.
- Volt olyan, aki azért lett nevelőszülő, mert csecsemőotthonban dolgozott, és elhatározta, ha lehetősége lesz rá, a családjában szeretné megadni azt az egyéni figyelmet, testi kontaktust, stb., amelyet az intézményesített körülmények között nem tudott, mert nem lehetett.

- Van olyan nevelőszülő, aki rokon gyermeket nevel. Nagymama, nagynéni vállalta ezt a feladatot, miután elvégezte a képzést. Anyagi segítség nélkül azonban nem lett volna lehetősége rá.
- Természetesen vannak olyanok is, akik a nevelőszülői jogviszony miatt vállalták ezt a feladatot, és nagyon sokat tudnak segíteni a hozzájuk kerülő gyermekeknek.

IV. 4. Nevelőszülő, mint hiteles toborzó módszere

A toborzásnak mindenképpen fontos szereplője lehet a nevelőszülő.

Mivel a gyakorló nevelőszülők naponta megélik hivatás sikereit, nehézségeit, akik velük találkoznak, kapcsolatba lépnek, őket megismerik, van arra esély, hogy példájuk alapján ők is elinduljanak ezen az úton.

Ehhez mindenképpen pozitív beállítottságú, a szakmát értő, a gyerekek problémáit megértő, tüneteik mögé látó nevelőszülők alkalmasak, akik még tudnak lelkesedni. Rájuk érdemes építeni a toborzás során.

Milyen fórumokon lehet érdemes megszólítani az embereket?

1. A működő nevelőszülők a gyerekes családok életét élik, így sok helyen megfordulnak, sok emberrel, szülővel, családdal találkoznak. Például oktatási intézmények, egészségügyi intézmények, különböző gyermekprogramok, sporttevékenységek, sportesemények, stb.
2. Ha dolgozik a nevelőszülő, a munkahelyén munkatársai belelátanak a nevelőszülői tevékenységébe, hosszabb távon kapnak információt erről az életformáról.
3. Vallási közösségekben, amely szintén olyan a közönség, ahol nyitott fülekre találhat egy-egy történet, életforma.
4. Nyaralás, kirándulás, szabadidő eltöltésekor szintén kapcsolatba kerülnek emberekkel, akik potenciális nevelőszülők lehetnek.

Mivel különböző településeken élnek, sokféleképpen élő emberrel kerülnek kapcsolatba, így célcsoportot és földrajzi területet úgy gondolom, nem szükséges megjelölni.

Városokban, falvakban, a nevelőszülők lakókörnyezetében élő, megfelelő lakáskörülményekkel, érdeklődő, szociálisan érzékenységgel rendelkező családokat érdemes megcélozni.

Pl. roma nevelőszülők a roma családokat tudják leginkább hitelesen motiválni.

IV. 5. A nevelőszülők általi toborzás formái

1) Információk terjesztése a nevelőszülőségről

Mivel a nevelőszülőség mögötti tartalomról még mindig kevesen tudják, mit is takar valójában, érdemes ezt minél több fórumon helyére rakni az érdeklődő emberek fejében. Erre lehetőségeket, alkalmakat kell találni a működtetőknek, melyhez polgármesterek, kultúrházak művelődés szervezői, könyvtárosok, védőnők, iskola-óvodaigazgatók, lelkészek stb. segítségét lehet igénybe venni.

Meg kell őket keresni, tisztázni, mi a célunk, érzékenyíteni őket erre a problémára, tájékoztatást adni a nevelőszülői jogviszonyról mint lehetőségről. Akit közülük sikerül megnyerni, el kell érni, hogy azokra a rendezvényekre, programokra, előadásokra, stb. – ahol olyan közönséget hívnak meg, akik kíváncsiak lehetnek a nevelőszülőségre is – , invitáljanak meg egy-egy működtetőt, és kapjon egy kis időt a program elején-végén, hogy tájékoztathassák a megjelenteket.

Fontos, hogy a program szervezője hívja meg, kérje fel a működtetőt erre a programra. A meghívóban ez a program részeként szerepeljen, illetve a meghívottak is tudják, mire számíthatnak.

Lehet beszélni a nevelőszülőségről, érzékenyítő történeteket érdemes megosztani a résztvevő nevelőszülőkön keresztül, akiktől és az őket kísérő szakemberektől válaszokat is kaphatnak az érdeklődők.

Elképzelhető olyan „mellékhatása” is, hogy a helyi média, esetleg újság is beszámol az eseményről, így még több emberhez jutnak el az információk.

Ütemezés (javaslat)

1. A terv elkészítése:
  - Milyen és mely települések lakosait szeretnénk informálni?
  - Milyen intézményekkel vesszük fel a kapcsolatot?
  - Kik vesznek részt a szakmai csoportban?
  - Mennyi időt szánunk a kivitelezésre?
  - Érdemes több intézményt, települést betervezni ahhoz, hogy elegendő pozitív visszajelzést kapjunk.
2. Optimális esetben időpont egyeztetés; intézmények, potenciális személyek megkeresése, támogatásuk kérése.
3. Szakmai csoport összeállítása, felkészítése. Mindenképpen legyenek nevelőszülők, szakemberek (nevelőszülői tanácsadó, pszichológus, működtető részéről, aki a jogviszonyról tud tájékoztatni, stb.)
4. Meghívás esetén, a programon való részvétel.
5. Szórólapok, reklámanyagok, elérhetőségek kiosztása.
6. A fogadó intézménnyel továbbra is a kapcsolat fenntartása.

Költségvonzata:

1. Telefonszámla
2. Utazási költség
3. Plakátok, szórólapok készítése
4. Fogadó intézménynek ajándék

Módszer kockázata:

- Megkeresett intézmények, vagy a meghívott vendégek érdektelensége.
- Érdemes személyes kapcsolatokat igénybe venni, többszöri megbeszélés útján minél több információt átadni, nem utolsó sorban a nevelőszülői jogviszony előnyeiről is.
- Fontos időt hagyni, közben érzékenyítő történeteket megosztani.

2) Az érzékenyítés

Az érzékenyítés lehet az első lépcső, kiindulási pont ahhoz, hogy valaki, elkezdjen foglalkozni, utánanézni, érdeklődni a nevelőszülői hivatás után.

Módszerek, melyek lehetővé teszik az érzékenyítést:

A gyakorlatban sokszor hozott már új nevelőszülőt az alábbi módszer, amelyet a működtetők alkalmazhatnak a munkájuk során.

- a) A nevelőszülők FIKSZ képzésük végén fórummal zárják a döntés előkészítő tréninget. (A KOP képzés végén is lehet erre lehetőség.)

Ide minden nevelőszülőnek lehetőséget lehet adni arra, hogy a környezetükből hívjanak meg valakit erre a programra, akiről el tudják képzelni, hogy alkalmasak nevelőszülőnek, aki érdeklődik a tevékenység iránt.

Valószínű, a képzés alatt mesélnek másoknak arról, hogy mire készülnek, pozitív élményeiket megosztják az ismerőseikkel. Akikben érdeklődést fedeznek fel, azok részt vehetnének ezen a fórumon. Esetleg a képzés elején erre már fel lehetne hívni a figyelmet.

Ha sikerül érzékenyíteni őket, akkor van esély arra, hogy megismerjék ezt a hivatást. Ebben a formában arra is érdemes építeni, hogy az embereknek, családoknak jó érzés tartozni valahová, ahol szükség van rájuk.

Ütemezés (javaslat):

1. Képzés elindításakor távoli feladatként meghatározni, hogy a Fórumra hozzanak egy embert, akit el tudnak képzelni nevelőszülőnek, próbálják meg felkelteni az érdeklődését.
2. Képzés folyamán több alkalommal újra felszínre hozni ezt a feladatot.
3. A Fórumon lehetőséget adni a vendégeknek, hogy tájékozódhassanak, kérdezhessenek. Elérhetőséggel, történetek gyűjteményével engedjük haza őket.

Költségvonzata nincsen.

- b) A gyakorlott nevelőszülők a különböző, kellemes élményt nyújtó programokra is invitálhassanak vendégeket, hogy együtt legyenek azokkal a családokkal, akik hosszabb-rövidebb időre otthont nyújtanak segítségre szoruló gyerekeknek.

Ütemezés (javaslat):

1. Működtető által szervezett programok.
2. El kell döntenie a működtetőnek, hogy a program témája, részt vevői nem zárják-e ki, hogy külsős személyek is részt vegyenek rajta.
3. Meghívón, e-mailen, bármilyen formában felhívni a nevelőszülő figyelmét, hogy hozhat magával a környezetéből érdeklődő, szociálisan érzékeny személyt, személyeket.
4. Akik külsősként részt vesznek, azokkal a szakemberek is vegyék fel a programon a kapcsolatot.
5. Utólag, a kapcsolattartás fenntartása érdekében az eseményen készült fényképet, esetleg honlapon megjelent cikket el lehet küldeni részükre.

Költségvonzata: Belépőjegyek, esetleg utazás ára

- c) Ami az érzékenyítést elősegíti, de más módszerekkel is átfedést mutat, az a PR cikkek készítése, megjelentetése.

Azzal, ha a nevelőszülők készek elmesélni nevelőszülővé válásukat, motivációjukat, tapasztalataikat, történeteiket, amelyeket átéltek a gyerekekkel kapcsolatban, az őket hallgatók, olvasók hiteles, érzelmeket megmozdító riportokkal, cikkekkel találkozhatnak.

Módszer kockázata:

Olyan dolgokról is hall, amely számára nem vállalható, megijed a feladattól.

(Abból a szempontból viszont egy ilyen helyzet optimális, hogy nem menetközben – a gyermek vállalása után – lépnek vissza.)

3) Nevelőszülők felkészítése a toborzásra

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a nevelőszülők véletlenszerűen gyakorolnak hatást azokra az emberekre, akikből esetleg nevelőszülő lehet. Ezen érdemes lenne változtatni, és tudatossá tenni.

Nagyon sok helyen, időben találkozhatnak a nevelőszülők olyan potenciális alanyokkal, akikkel fel lehet venni a kapcsolatot, beszélni a nevelőszülőségről. Ezt tudatossá kell tenni, és fel lehet készíteni a nevelőszülőket.

Ennek érdekében az arra alkalmas, pozitív beállítottságú, lelkes nevelőszülőknek tréninget kell tartani. Működtetőként 6-7 embert érdemes bevonni.

A tréning célja, hogy felkészítse a nevelőszülőket arra, hogy hol, milyen módon érdemes, kell érdeklődést felkelteni, meggyőzőnek lenni. Lássák, érezzék meg a helyzetet, az alkalmat, s használják ki ezeket a lehetőségeket.

Szerezzenek olyan kommunikációs képességet, kapcsolatok kezdeményezéséhez módszereket, aminek birtokában megfelelő módon közelíthetnek a külvilág felé.

A tudatosságnak jelen kellene lenni a mindennapjaikban, rajtuk keresztül tudunk eljutni azokhoz az emberekhez, akik segíteni tudnának.

Ezt is érdemes rendszeresen, újabb nevelőszülőknek is megajánlani, illetve akik gyakorolják a tréningen tanultakat, azoknak a tapasztalatairól és az eredményességről várni és értékelni a visszajelzéseket.

Ütemezés (javaslat):

1. Kiválasztani, tájékoztatni, felkérni az arra alkalmasnak ítélt nevelőszülőket.
2. Megfelelő tréneret keresni erre a speciális feladatra.
3. Képzés megszervezése.
4. Képzés megtartása, részt vevő nevelőszülők megtámogatása, segítése.
5. Után követés a működtető részéről, nevelőszülők visszajelzése a tanult módszerek hatékonyságáról.

Költségvonzata:

1. Tréner díja
2. Helyszín bérlés, vendéglátás
3. Nevelőszülő jutalmazása

Módszer kockázata:

1. Tréner kiválasztása a feladatra

Nagyon sok minden függhet a trénertől. Mindenképpen legyen jártas a gyermekvédelemben, a nevelőszülő munkájával és a bekerült gyerekek státuszával, állapotával.

2. Nevelőszülő nem váltja be a hozzá fűzött reményeket

Nem meghatározott időre szól ez a feladat, bármikor használni tudja a tanultakat. Nem lehet konkrét méréseket végezni, hogy mennyire hatékony a csinál a toborzás területén végzett tevékenysége.

4) Nevelőszülők megtartása

A toborzás mellett nagyon fontos az aktív nevelőszülők megtartása is.

Az látható, hogy egyre jobban igénybe veszi a nevelőszülői családokat a nevelt gyermekek köré tornyosuló problémakör, amelyre nehezen lehet találni megoldást, vagy nincs is.

Aktuális, gyakori problémák:

- Gyakran tapasztalható, hogy a nevelőszülő segítene, keresi a megoldást, de az iskola nem tolerálja a gyermek magatartását, a kapcsolattartások előtti-utáni viselkedését.
- Nem lehet időben segítséget kapni az egészségügyi intézményekben, főleg a pszichiátriai osztályokon.
- A nevelőszülőt mindenki ellenőrzi, elvárásokat támasztanak vele szemben a szakemberek, de a problémákra azonnali segítséget ritkán tudnak nyújtani számukra.

- A gyámhivatalok leterheltsége miatt az esetleges változásokra, például egy kapcsolattartás módosítására, különleges szükséglet megállapítására, nevelésbe vétel felülvizsgálatára hónapokat, éveket kell várni. Az időközben felmerülő problémákat a nevelőszülőnek kell elviselni, áthidalni, megoldani.
- 2014-ben még az volt a cél, hogy a gyermekvédelmi gyámok kísérik a gyermekek életútját. Jelenleg nagy a fluktuáció, rövid időn belül váltják egymást, nehezen tudják ellátni a feladatukat a megemelkedett létszám miatt, melynek következtében a kitűzött cél nehezen megvalósítható. Előfordul, hogy törvényes képviselőt, pl. közgyógy kártyát, lakcímkártyát hónapos késésekkel intézik, iskolai beíratást a nevelőszülő végzi el helyette, nélküle.

Elengedhetetlen tényezők, amelyek szükségesek a nevelőszülők megtartásához:

- A folyamatos **megbecsülés**, partnerként kezelés, segítségnyújtás a gyermekekkel kapcsolatos problémák megoldásában. Ezt a gyermekvédelmi gyámok, a nevelőszülői tanácsadók, a működtetők tudják közvetlenül, nap, mint nap biztosítani számukra, illetve a többi szakember, akikkel kapcsolatba kerülnek a munkájuk során.
- Fontos, hogy a megbecsülést kézzelfogható módon is érezhessék. Magasabb szintről is, széles nyilvánosság előtti rendszeres **elismerés**, **juttalmazás** segíthetne abban, hogy ne adják fel idő előtt hivatásukat.
- Mindenképpen megtartó erővel bír, ha van lehetőségük rendszeres **esetmegbeszélőn** való részvételre.
- Módot kell találni a **pihenésükre**.

Akadnak olyan családok, akik csak hétoégén, ünnepek alkalmával, néhány napra, rövidebb ideig szeretnének gyerekeket befogadni a családjukba. Őket, alkalmassági vizsgálat után, ellenőrzés mellett lehetne alkalmazni. (Esetleg idővel még nevelőszülővé is válhatnak.)

- Nevelőszülői családot csak helyettesítésre alkalmazni.

- Fontos szempont, hogy gyermekkihelyezésnél minél több **információt** tudjanak meg a gyerekekről. A családba való illesztés lényeges eleme a hosszú távú együttműködésnek.
- Minden működtető tudjon alkalmazni **pszichológust**, utazó **fejlesztő pedagógust**. Ehhez az anyagi feltételek megteremtése szükséges.

Azok a nevelőszülők, akik jól érzik magukat a munkájuk során, akik látják az értelmét a napi 24 órás szolgálatnak, akik érzik, hogy nincsenek egyedül, és tudják, hogy szükség van rájuk, Ők azok, akikre számíthatunk a jövőben is a nevelőszülői tevékenység és a toborzás tekintetében egyaránt.

V. Nevelőszülő toborzás a médiakampány, a nevelőszülőség pozitív sajátosságait bemutató rövidfilm által

Ahhoz, hogy a nevelőszülőségről kialakuljon egy „brand” a kultúránkban, a nevelőszülői tevékenység pozitívumainak megmutatására van szükség. Ennek egyik eszköze a tájékoztató és figyelemfelhívó kampányok folyamatos, megtervezett működtetése.

Az elmúlt években folyamatosan változtak azok az eszközök, melyek a nevelőszülő toborzásban használhatónak bizonyultak. A nevelőszülői toborzások sikerességéhez elengedhetetlen, hogy a napjainkra jellemző információáramlás eszközeit használjuk, kihasználjuk.

A médiumoknak és a digitális adattovábbításnak semmi máshoz nem mérhető szerepe van az általános munkaerő keresésben is. A technikai fejlődés eredményeként ma a média szinte egyidejűleg juttatja el az információkat sok millió emberhez, a legfontosabb közgondolkodást befolyásoló tényezőként. A tömegkommunikáció tartalma (legyen az sajtó, rádió, televízió, internet) jelentősen befolyásolja az érdeklődésünket, az értékrendünket. Az emberek rendszerint azt tartják a legfontosabbnak, amiről a legtöbbet látnak, hallanak, olvasnak. A közönség elképzelést alkot arról, hogy milyen fontosságot tulajdonítson neki. Ezáltal a modern média befolyásolni is képes a nevelőszülőség társadalmi elfogadtatását, megítélését.

Mivel ma már a képi hatás kerül sokszor előtérbe az olvasottal szemben, hiszen az sokkal kevesebb időt és fáradságot igényel, illetve emocionális hatása is meghaladja az olvasott anyagét, a rövid filmeknek toborzást is segítő szerepük lehet. Formáló hatással van arra, hogy mit gondolnak az emberek a nevelőszülőségről, milyen véleményt alkotnak róla, hatással van a nevelőszülői érdeklődést mutató viselkedésre is.

Egy országos média kampánnyal, kisfilmek készítésével és terjesztésével együtt a nevelőszülői hivatás népszerűsítése és egyben a nevelőszülői hivatás társadalmi presztízsének növelése is megvalósulhat. A célja az, hogy a nevelőszülői hivatás „image”-ét formáljuk át azzá, hogy nevelőszülőnek lenni értékes és vonzó egyszerre.

Az SOS-Gyermekfalvak Magyarországi Alapítványa a több mint 30 éves működése alatt folyamatosan változtatta azokat az eszközöket, amelyekkel a potenciális nevelőszülőket próbálta elérni, megszólítani. Főbb toborzásaik közül kiemelendő a 2014 évben folytatott 4 hónapos médiakampány. A marketing stratégia során Image-filmet¹⁰ (mely egy 40 mp-es videospot volt) használtak fel, amely „a nevelőszülők szuperhősök” koncepcióra épült. A film üzenete az, hogy vannak gyermekek, akik a nevelőszüleiket látják szuperhősnek. Alapötlete, hogy minden gyermek szuperhősnek látja a szüleit (a hétköznapi teendőik elvégzése közben), pedig azok nem is rendelkeznek szuperképességekkel. Mindezt humoros formában adja közre (pl. a kislány azzal dicsekszik, hogy az ő anyukája tudja a legkerekebb palacsintát sütni a világon, miközben a néző láthatja, hogy anya ollóval vágja a félig-meddig elrontott palacsintát, úgy-ahogy kerekre). Az image-film célja az volt, hogy a szánalomkeltés régi hagyományát bontsa meg, az elesett és „árva” gyerekek sorsának bemutatása helyett a film úgy váltson ki érzelmeket, hogy közben a néző pozitív üzenetet kap a nevelőszülőségről.

A nevelőszülői hivatást népszerűsítő video-spot – ok alkalmasak arra, hogy a toborzás a média segítségével országos területet fedjen le és az ország olyan területeire is eljusson, ahol egyébként nehezebb nevelőszülőket találni (pl. az északi- vagy a nyugat- magyarországi régiókban).

Egy nevelőszülőket toborzó kampányfilm készítését megelőzően **egy marketingstratégia kidolgozására lesz szükség.** Ennek első lépése lehet vagy már elkészült nevelőszülői kutatások összegzése vagy egy új, akár kérdőíves közvélemény kutatás elkészítése.

Az SOS-Gyermekfalvak Magyarországi Alapítványa legfrissebb kutatása 2018 nyarán került ki sajtóközleménybe „Hiányszakma a nevelőszülőség” címmel¹¹. Az említett online kutatásában közel 900 embert kérdezett meg 2017 és 2018 tavaszán, hogy feltérképezze, melyek a fő visszatartó okok a nevelőszülői hivatás választásánál. A kutatás eredményeiből kiderül, hogy sokan nincsenek tisztában a nevelőszülőség feltételeivel. Minden ötödik megkérdezett tévesen azt gondolja, hogy csak maximum 45 éves korig lehet gyereket

---

¹⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=UocHYqZEE40>

¹¹ még várom, hogy megküldjék a hivatkozás fellelhetőségét

befogadni. Azt is kevesen tudják, hogy a nevelőszülők eldönthetik, milyen nemű és életkorú gyermekeket szeretnének gondozni, a válaszadók negyede szerint erre a nevelőszülőknek nincs ráhatása. Ugyan férfiak is lehetnek nevelőszülők, sokan még mindig női szakmának tartják. Sok válaszadó úgy tudja, csak nők jelentkezhetnek nevelőszülőnek, tizből ketten pedig tévesen azt gondolják, feltétel, hogy a nevelőszülő házasságban vagy tartós párkapcsolatban éljen. Tizből hat ember szerint az is visszatartó ok a hivatás választásánál, hogy a nevelőszülők nem kapnak megfelelő anyagi támogatást és a nem anyagi jellegű támogatás is alacsony. A kutatás kitér arra is, hogy mi motiválja leginkább a nevelőszülőséget választókat. Míg az idősebb korosztálynál még gyakori indíték, hogy nem lehettek saját gyerekeik vagy kirepültek már a fészekből, a fiatalabb korosztályban erősebben jelenik meg a társadalmi felelősségérzet.

A marketing stratégia következő lépéseként **az elkészült kutatásból infógrafikát, prospektust és sajtóközleményt is szükséges készíteni.**

Ehhez ki kell találni, hogy mi legyen a felhívásban. Egy már megszokott kép, anyag, üzenet, amelyhez ragaszkodunk (rendszeres visszatérőként esetleg már ismertebb) vagy egy új hirdetés (banner, plakát, film, rádió, tv-szpot, újsághirdetés, Facebook kampány)? Kell egy alap téma, egy jó történet, ahhoz pedig arcukat vállalni tudó szereplők (nevelőszülők, vagy gondozásból kikerült fiatal felnőttek) vagy színészek.

A gyártáshoz majd különböző területek szakemberei, mint: filmkészítő, reklámgrafikus, hangstúdió, webfejlesztő, nyomdász.

Egy Dél-Ausztráliában végzett két évig tartó reklám kampány¹² - amely nevelőszülők toborzását célozta - sikeresen 900 érdeklődőt regisztrált, de ebből mindössze 16 fő vált nevelőszülővé. A toborzási eredmény egy későbbi értékelésénél 347 főt kérdeztek meg kérdőíves módszerrel, az alacsony nevelőszülővé válási arány okát keresve és azt találták, hogy az érdeklődők közül nagyon kevesen ismerik a nevelőszülőség valódi sajátosságait,

---

¹² Kate McGuinness, Fiona Arney (2012): *Foster and kinship care recruitment campaign literature review*

http://search.ror.unisa.edu.au/record/UNISA_ALMA11143292460001831/medial/digital/open/9915909425401831/12143292450001831/13143319730001831/pdf

annak pozitív kihívásait és nagyon kevés információval rendelkeznek magáról a kiválasztási folyamatról is.

Az SOS-Gyermekfalvak a 2014. évi marketing stratégiája részeként dokumentumfilm sorozatokat is készített¹³, melyek célja, hogy a kicsit álomszerű, bohókás image film ellensúlyozásra kerüljön azáltal, hogy bemutatták a hivatás valódi mélységét és szépségeit. Ehhez négy, az SOS-Gyermekfalvak által működtetett nevelőszülő beszélt, arcát is vállalva saját történetéről. Mind a négy történet kicsit mást mutat be a nevelőszülői munkáról: az örökbeadást, a hazagondozást, a nevelt gyermek tehetségének kibontakoztatását és ennek támogatását.

A tömegtájékoztató eszközök összetett hatásait elemezve, az mondható el, hogy a nevelőszülővé válást nagyon hosszú „rákészülési” folyamat előzi meg. Lawrence (1994)¹⁴ arra hivatkozik, hogy a korábbi kampányoknak begyűrűző hatásaik vannak. A kampány egyik eredménye a közösség szemléletformálása, amely felhívja a figyelmet a nevelőszülőség iránti keresletre. Ennek érdekében a kampány stratégia változatos kell legyen, magába foglalva: újsághirdetést, szórólapozást, rádióban adott tájékoztatást, hírlevél kiküldést, tömegközlekedési eszközökön való reklámozást, helyi TV csatornákon való szereplést, direkt interjút. Miközben az általuk elemzett kampány sikeresnek volt mondható abban, hogy két év alatt összesen 205 fő érdeklődőt eredményezett, amelyből 17-en váltak nevelőszülővé, addig 100 egyéb érdeklődő is érkezett, akik nem közvetlenül a kampányhoz kapcsolódóan jelentkeztek. Megállapították, hogy ezeket az érdeklődőket a szájról szájra történő hagyományozás és a korábbi kampányok hatásai eredményezték. Ez a tanulmány így kérdéseket vet fel a közösségi média eszközeinek költséghatékonyságával

---

¹³ Az SOS-Gyermekfalvak elkészült dokumentumfilmjei:

<https://www.youtube.com/watch?v=CPIrAZIuktc>

<https://www.youtube.com/watch?v=CckJ85Vnsgw&t=72s>

<https://www.youtube.com/watch?v=HouiuJfFDzg&t=40s>

¹⁴ Lawrence R. *Recruiting carers for children in substitute care: The challenge of program revision. Australian Social Work* 1994;47(1):37-42

kapcsolatban, és a kormányzati felelősségvállalás szerepét hangsúlyozza a köztudatban való folyamatos jelenléttel kapcsolatban.

Bizonyítékokat találtak arra is, hogy a gondozásra szoruló gyermekek jellemzői nem feltétlenül felelnek meg a nevelőszülői képességekkel és várakozásokkal. Egy, az Amerikai Egyesült Államokban 1988-ban végzett kutatás alapján Moore¹⁵ megállapította, hogy a médiakampányok hatékonyak bizonyultak a nevelőszülők számának növekedésében, de ezek a gondozók kevésbé voltak hajlandók gondoskodni az iskoláskorú, vagy a tizenéves gyerekekről és a különleges vagy speciális ellátást igénylőkről.

A marketing- és toborzási tevékenységeknek piackutatáson kell alapulniuk és a már működő nevelőszülők pozitív üzeneteit kell tartalmaznia. A hivatás azon oldalát kell megmutatni, mely elégedettséggel és örömmel tölti el a nevelőszülőket. Ezzel szemben az a toborzási üzenet, mely a gyermekek „megmentéséről” szól, olyan potenciális gondozókat vonz be, akik később is megakarják menteni a gyermeket a „rosszul működő” vérszerinti családtól, ezzel pedig épp a családba való visszagondozás lesz akadályoztatott.

Az SOS-Gyermekfalvak M.O.-i Alapítványa 2017 novemberében egy új fotóval indított FB kampányt¹⁶, ami nagyon meglepő és egyben megdöbbentő eredményeket hozott. Egy szomorú kislányt ábrázoló képpel indítottak kampányt, Lengyel SOS mintára, amely felhívásban nevelőszülőket kerestek Kecskemétre, Orosházára és Kőszegre, illetve azok 60 kilométeres körzetében. Ennek eredménye az lett, hogy a jelentkezők zöme örökbe akarta fogadni Lilit, a nevelőszülő toborzó kampányuk arcát, de van, aki „csak” kölcsönkérte volna pár napra, mások pedig segíteni akartak a szegény elárvult szőke hajú, kékszemű kislányon. Az SOS-Gyermekfalvak M.O.-i Alapítványának FB oldalán közzétett poszt pár nap alatt több mint 1 millió elérést hozott, fizetett hirdetés nélkül is. A poszthoz tett hozzászólások, üzenetek, email-ek és rengeteg telefonhívás alapján az volt a tapasztalat, hogy teljes káosz van a hétköznapi, FB felhasználó emberek fejében a nevelőszülőséget illetően. Sokan azt

---

¹⁵ Moore B, Grandpre M, Scoll B. Foster home recruitment: a market research approach to attracting and licensing applicants. *Child welfare* 1988; 67(2):147-60.

¹⁶ <https://www.facebook.com/sos.gyermekfalu/photos/a.426314012596/10155653036362597/?type=3&theater>

gondolják, hogy a gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyerekeket bármikor örökbe lehet fogadni, kölcsön lehet kérni egy hétvégére.

A toborzásnak nemcsak a megfelelő motivációval rendelkező jelöltek kell megcéloznia, hanem azokat is, akik magas színvonalú gondozást tudnak nyújtani. Egy az Egyesült Királyságra készült közösségi médiában való megjelenést prezentáló útmutató¹⁷ szerint a nevelőszülői toborzás eredményessége megmutatkozik abban, hogy milyen médiumokban vagyunk jelen felhívásainkkal. A szerző szerint azok lehetnek eredményesek, akik a Facebook, a Twitter, a YouTube, a Pinterest, a blogolás csatornáit használják a nevelőszülők toborzásában.

A brand következetességének (a márka hűség) megőrzése érdekében fontosnak találták az egységes toborzást (Berrick és tsai. 2011)¹⁸. Berrick tanulmánya különös jelentőséggel bír abból a szempontból is, hogy szerinte elengedhetetlenül fontos a kutatási eredmények és a reklám ügynökségekkel való egységes együttműködés a marketingstratégia kidolgozásában. Az is megerősítésre került, hogy az USA-ban a legcélravezetőbb a toborzás hatékonyságára nézve, ha a Család és Gyermekvédelem Főosztály megfinanszíroz egy konzorciumot a média, a marketing, a kutatás és a gyermekvédelmi szakértők munkájának összehangolására.

A tömegtájékoztatási kampányok nagyon hasznosak a közösség tájékoztatásához a nevelőszülői szerepköréről, de nem emelték jelentősen az újnevelőszülők számának növekedését. A legtöbb potenciális nevelőszülő éveig, néha évtizedekig érleli a nevelőszülővé válás lehetőségét mielőtt gyermeket fogad be. A különféle toborzási stratégiáknak ezért egymást megerősítő hatása van az idővel meghozandó döntésre, ezért az a leghatékonyabb, ha a toborzási felhívások egységesek és folyamatosak.

---

¹⁷<https://www.thefosteringnetwork.org.uk/sites/www.fostering.net/files/content/social-media-guide-2.pdf>

¹⁸ Berrick JD, Shauffer C, Rodriguez J. Recruiting for excellence in foster care: Marrying child welfare research with brand marketing strategies. *Journal of Public Child Welfare* 2011;5(2-3):271-81.

A marketingstratégia része az is, hogy meghatározzuk, hogy az év melyik időszakában kívánjuk az aktív kampányt folytatni. El kell dönteni, hogy egész éves, folyamatos kampányra van szükség, vagy az erőforrásokat szezonálisan egy-egy időszakra koncentrálóra inkább. Esetleg anyák napja, vagy Karácsony környékén, amikor az emberek érzékenyebbek, odafigyelőbbek.

Ezt követően **meg kell határozni** a nevelőszülői toborzásban érintett célcsoport által **leginkább látogatott, népszerű kommunikációs csatornát**, közösségi médiát.

Ha a kampányra szánt keretösszeg megengedi, van lehetőség párhuzamosan több médiumban (sajtó, tv, rádió, internet) is megjeleneni, hogy az a célközönség szempontjából minél elérhetőbb legyen. A kampány megtámogatására **nevelőszülői kiadvány is készülhet**, amely tájékoztató informatívan és mégis barátságosan, profi fotókkal tűzdelve mutatja be a nevelőszülői hivatást. A szóróanyagok részeként **plakátok, szórólapok is készülhetnek** melyek az egységesség jegyében, akár a kampány image film tematikájára épülve és az abban szereplőkkel ábrázolt képet mutat be.

A **sajtómegjelenésekkel** (úgy mint: reggeli műsorok, híradók, tematikus beszélgető műsorok (TV-s és rádiós egyaránt), magazin megjelenések) is tovább népszerűsíthetjük az adott kampányt. Ehhez sajtóközlemények írására és terjesztésére van szükség, direkt interjúk szervezésére a kampánnyal kapcsolatosan.

Utolsó lépésben **azt is szükséges ellenőrizni, hogy a megvásárolt felületeken valóban ott van-e a hirdetés, majd pedig a kampányok minőségi értékelésére, eredményesség elemzésére is szükség van.**

Egy nevelőszülő toborzás céljából létrejövő mediakampány, a nevelőszülőség pozitív sajátosságait bemutató rövidfilmek kockázati tényezőinek elkerüléseképpen, a következőket érdemes szem előtt tartani:

- A toborzási és megtartási eszközöknek tartalmazniuk kell a már meglévő nevelőszülők által megfogalmazott, a hivatás előnyeit bemutató üzeneteket.

- A toborzási stratégiát minden szolgáltatóra kiterjesztve (legyen az állami, egyházi vagy civil fenntartó), a márka hűséget szem előtt tartva érdemes felépíteni, ugyanabban az időben, ugyanazzal a tartalommal, üzenettel toborozva a nevelőszülőket, mivel a folyamatosan változó, új stratégiák hatékonysága csekély mértékű.
- A Kormányzatoknak felelősséget kell vállalniuk, megfinanszírozva egy konzorciumot a média, a marketing, a kutatás és a gyermekvédelmi szakértők munkájának összehangolására.
- Ha tömegtájékoztatási, egységes kampány indul hatékony és időben megfelelően ütemezett válaszadási protokollt kell kiépíteni az érdeklődők kérdéseinek kezelésére, a tájékoztatásukra.
- Szükséges a toborzás értékelési rendszerének kialakítása is, mely révén azonosíthatóak a kiválasztási folyamatból kiesők és annak okai. Ezáltal javítások alkalmazhatók a munkaerő felvétel akadályainak azonosításában is.
- Médiakampány folytatása a toborzás megerősítésére jelentősen nagyobb költségvetési terhet jelent egy nevelőszülőket foglalkoztató szervezetnek.

Megjegyzések:

1. *A médiakampányok folytatása felveti, hogy etikus-e kiskorú gyerekek arcaival kampányolni?*

A gyerekek személyiségi jogainak védelme érdekében az SOS Gyermekfalvak kampányai során nagykorú fiatalok fényképeit az ő bejegyzésükkel teszi csak közzé, kisebb gyerekek esetében pedig „stock”- fotókat használnak a szervezet belső szabályozásainak megfelelően. Történeteik minden esetben a valóságra épülnek, de a kampányok során a gyerekek fel nem ismerhető módon szerepelnek, vagy reklámarcok, gyerekszínészek helyettesítik őket.

2. *Az SOS-Gyermekfalvak 2015. évi országos média kampány eredményei számszerűsítve:*

média típusa	megjelenési szám/2015
TV	9 alkalommal

Rádió	7 alkalommal
Web	48 alkalommal
Nyomtatott sajtó	2 alkalommal

3. Költségvetés

A 2015-ben elkészült 3 féle kreatív film - A nevelőszülők szuperhősök - ára: 5 692 500 Ft + áfa.

A 4 féle dokumentumfilm - nevelőszülő, kamasz, örökbeadás, hazagondozás - ára: 1 283 000 Ft + áfa

VI. Széles körben kampány a nevelőszülői tevékenység megismertetése, és elismerése érdekében – milyen rendszerbeli akadályok nehezítik a toborzást?

Mivel fontos az államnak, hogy a rászoruló, családjukat nélkülözni kényszerülő gyerekeket befogadják, ezért fontos, hogy a közvélemény felé az elismerés tükröződjön, jusson el.

Ugyanakkor ezzel párhuzamosan arról is gondoskodni kell, hogy a nevelőszülői feladattal kapcsolatban reális kép, pontos, tényszerű információk, ismeretek is eljussanak nem csupán az érdeklődőkhöz, hanem a szélesebb közvéleményhez is. Feladat a nevelőszülők gyakran szélsőséges megítélésének csökkentése, munkájuk fontosságának és valóságos kereteinek, kihívásainak bemutatása. Ennek elsődleges, direkt eszközei a különféle médiafelületeken történő bemutatások és bemutatkozások: interjúk, élettörténetek, továbbá a szakmai kereteket közérthetően és ugyanakkor szakmailag korrekt módon leíró ismeretterjesztő anyagok.

Ezen egyoldalú kommunikációs csatornán túl a következő lépés a kétoldalú kommunikáció biztosítása: nyílt napok, fórumok, szakmai napok rendezése, ahol az érdeklődők találkozhatnak a gyakorló szakemberekkel (nevelőszülőkkel és segítőikkel egyaránt), s ahol az egy időben és térben jelenlévők közvetlenül, adott esetben érzelmeiktől sem mentesen (és ezáltal hitelesen), beszélhetnek tapasztalataikról, kétségeikről, reményeikről és vágyaikról.

A toborzási kampány megtervezésekor a következő tényezőket szükséges szem előtt tartani:

- az egységes nevelőszülői foglalkoztatási jogviszony bevezetése, 2014. január 1. óta eltelt időszakban jelentősen megváltoztak hazánkban a társadalmi-gazdasági viszonyok, ennek következtében a korábbi toborzási stratégiák nem elegendőek, nem hatékonyak,
- a nevelőszülői foglalkoztatási jogviszony és a nevelőszülői ellátás kereteit meghatározó jogszabályok felülvizsgálatát el kell végezni, a jelenlegi feltételrendszer hiányosságai megmutatkoznak a nevelőszülői ellátási terület hatékonyságának, eredményességének elégtelenségében.

Hogyan változott meg a társadalmi-gazdasági környezet az elmúlt 4-5 év során, melyek azok a tényezők (szolgálati jogviszony, munkaidő, juttatások), amelyek már egyáltalán nem, vagy alig bírnak motiváló erővel?

Nem hagyhatók figyelmen kívül azok a társadalmi-gazdasági, demográfiai változások, melyek szerint a kistelepülések elnéptelenednek, kevesebben gazdálkodnak, a fiatalok el- és kivándorolnak, máshol keresnek munkát. Különösen azokon a hagyományosan nevelőszülős területeken (Alföld, Kelet-Magyarország), ahol korábban a mezőgazdasági tevékenység mellett az asszonyok életébe „belefért” a nevelőszülő feladatvállalás, most az ipari és mezőgazdasági szektorban is munkaerőhiány van, még képzettség hiányában is kínálati helyzettel találják szembe magukat az álláskereső. A foglalkoztatási jogviszony a maga nyugdíjszerző idejével és egészségbiztosítási szolgáltatásokra való jogosultságával önmagában már nem versenyképes a piaci szektorhoz képest. A 24 órás szolgálat, a hétvégi pihenés és a tényleges szabadság realizálhatatlanságával, a fokozott érzelmi megterhelés és felelősség az erős számonkéréssel és a szolgáltatások és támogatások hiányosságaival együttesen olyan kombinációt hozott létre, amikor egy vidéki kistelepülésen élő asszonynak is egyszerűbb és kiszámíthatóbb munkát vállalni egy közeli gyárban a futószalag mellett, akár három műszakban is, mint a fokozott felelősséggel és érzelmi terheléssel járó nevelőszülői tevékenység vállalásával veszélyeztetni a család kiszámítható mindennapi életét.

Ehhez kapcsolódik az a demográfiai változás, hogy a fiatalok jóval később alapítanak családot. A saját gyermek is jóval később születik meg az elmúlt évekhez képest, így már nem marad kapacitás és idő a felnövekedett saját gyermek mellett egy-két nevelésben lévő befogadni. A nagycsaládi együttélésnek még az ország hagyományosan mezőgazdaságból élő területein is megfigyelhető visszaszorulása, a meglévő jövedelemszerzési lehetőségek kihasználása (másodállás, külföldi munkavállalás) – akár a családi élet rovására is – mind azt eredményezik, hogy a családi erőforrásokkal szükségszerűen óvatosabban kell

gazdálkodni, felelősséggel kevésbé vállalhatók be „idegen” gyermekek, egyre kisebb a tere az altruizmusnak.

Negatív tendenciák tapasztalhatók a közösségi befogadás-elfogadás tekintetében is: csökkent a társadalmi szolidaritás és tolerancia, egyes települések (helyi oktatási-nevelési intézmények) elutasítóan viszonyulnak a nevelőszülőséghez. Tapasztalat az, hogy néhány évtizede még nyitottabbak és őszintébbek voltak az emberek általában, nem zavarta őket annyira, hogy egy „idegen” (gyermekvédelmi szakember) belelát az életükbe, rendszeresen előfordul az otthonukban, mára ez is megváltozott. A nevelőszülői hivatás nincs a köztudatban, ha mégis, akkor negatív tartalmú hírek kerülnek a média érdeklődésének körébe. Ezen tudatos ismeretterjesztéssel szükséges változtatni.

1. A **nevelőszülői foglalkoztatási jogviszonynak** mely feltételei azok, amelyek a nevelőszülői hivatás „versenyképességének” javítása érdekében felülvizsgálatot, újragondolást igényelnek:

- A nevelőszülői foglalkoztatási jogviszonyban végzett tevékenység díjazása a Gyvt. 66/H. § szerint: jelen feltételek szerint a nevelőszülő keresete akkor éri el a minimálbér szintjét, ha egyidejűleg legalább 3,5 átlagos szükségletű, vagy legalább 3 olyan gyermek gondozását, nevelését vállalja, akik közül legalább 2 fő életkora, fogyatékosága vagy tartós betegsége miatt különleges szükségletű. Könnyen belátható, hogy ennek vállalása saját kiskorú gyermekek mellett, vagy azok családi fészekből való kirepülése esetén 50 év felett már olyan mértékű terhelés, amelynek a minimálbér összegével történő ellentételezése nem vonzó. Nem beszélve arról a „büntetésről” (Gyvt. 66/H. § (6)), mely szerint a hét közben kollégiumban tartózkodó gyermek esetén a nevelőszülőt csupán az alapidíj összege illeti meg, a gyermekek után járó kiegészítő illetve többletdíj csak napra arányosan jár a nevelőszülőnek.
- A különleges, speciális és kettős szükségletű gyermekeket ellátó nevelőszülők díjazásában a többletfeladat elismerése csekély mértékű, a minimálbér 5%-át jelentő többletdíj nem ösztönöz arra, hogy a nevelőszülők az átlagostól eltérő szükségletű

gyermeket fogadjanak be családjukba. Természetesen önmagában a többletdíj jelentős megemlése nem elegendő a különleges, speciális vagy kettős szükségletű gyermekek befogadásának ösztönzésére, elérhető szolgáltatások, támogatások nélkül a nevelőszülők nem lesznek képesek megfelelni az elvárásnak, de a juttatás rendezése nélkül egy fontos motivációs eszközzől, a többletmunka értékének megfelelő elismeréséről mondunk le.

- A munkaidő és szabadság kérdését már fentebb érintettük, Magyarországon a nevelőszülők szabadsága gyakorlatilag a szabadságmegváltásként valamely családtagnak kifizetett pénzbeli juttatásként működik, a pihenés és a rekreáció biztosítására nincsenek működő jó gyakorlatok. Sőt. Tekintettel a nevelőszülők számának stagnálására és az állandósult férőhelyhiányra (különösen a 3 év alatti kisgyermek elhelyezése tekintetében), a nevelőszülői családok terhelése az elmúlt 2-3 évben fokozódott, a családok jelentős hányada túlterhelt. Nem ritkák a jogszabályban megengedett létszámon felüli kihelyezések, az SZGYF fenntartásában lévő nevelőszülők közel 15%-a esetében tapasztalható eltérés a jogszabályban megengedett elhelyezhető gyermekszámhoz képest egy 2017. év végi felmérés adatai szerint. A nevelőszülőnél élő gyermekek számát 2014 óta úgy sikerült évről évre növelni, hogy nőtt az egy nevelőszülői családra jutó ellátottak száma (az SZGYF nevelőszülői hálózataiban a 2,7 átlagról 2,9 átlagra, de Békés és Veszprém megyében ez a szám 4 ellátott/család). Ennek ellentételezéseként, a nevelőszülők kimerülésének, kiegészének megelőzésére nem működnek olyan megoldások, amelyek lehetővé tennék a nevelőszülők pihenését, feltöltődését úgy, hogy a gyermekek átmenetileg másutt vannak elhelyezve, vagy megvalósítható lenne együttes nyaraltatásuk (ami a jellemzően nagy életkori szórás és a 6 év alatti kisgyermek miatt különösen nehezen biztosítható). A nevelőszülők korai elfáradásán, kiegészén túl ez az ellátás minőségére és közvetlenül a családban élő saját és nevelt gyermekekre egyaránt kihat.
- Mindemellett ebben az időszakban 2015-től folyamatosan meg kell oldani a nevelőszülők képesítésének megszerzését: az előírt OKJ-s szakképesítés vagy a KOP

képzés adta képesítés megszerzése érdekében 500 vagy 240 órás tanfolyam elvégzését kérjük és várjuk a nevelőszülőktől, adott esetben más keresőtevékenységük végzése és a nevelőszülői feladatellátás folyamatos biztosítása mellett. Elismerve a képzés, továbbképzés szükségességét, meg kell vizsgálni alternatív képzési formák alkalmazásának lehetőségét és a képzettség megszerzésének jogszabályban rögzített határidejét, esetleg ütemezését.

- Régi problémája és állandóan visszatérő kérése a szakmának, hogy ismét legyen lehetőség a nevelt gyermekek után a gyermekgondozási támogatások igénybe vételére (gyes, gyed), ami az egyéb keresőtevékenységet folytató nevelőszülők számára másik munkahelyük elvesztésének kockáztatása nélkül lehetővé tenné a 3 év alatti gyermekek befogadását oly módon, hogy ne kelljen őket bölcsődébe íratni, hisz a családi elhelyezésnek, az ő fejlődési szükségleteiknek éppen a kétszemélyes helyzet biztosítása, a kötődési képesség kialakítása a legfőbb prioritás.
- Bár mind a Gyvt. mind az Nmr. előírja, hogy a nevelőszülő számára a működtetőnek bizonyos esetekben segítőt, illetve szabadsága, táppénze idejére helyettesítőt kell biztosítani, ennek szakmai tartalma és a segítő/helyettesítő díjazása a működtető illetve a fenntartó kompetenciája – ami költségvetési források hiányában kiszolgáltatottá teszi a nevelőszülőt.

2. A nevelőszülőnél élő **ellátottak ellátása oldaláról** felülvizsgálatot, újragondolást igénylő kérdések:

- A nevelési díj és ellátmány összegének 2008 óta tapasztalható változatlansága az egyik leggyakrabban megfogalmazott probléma, tekintettel arra, hogy ezek a juttatások az öregségi nyugdíj legkisebb összegéhez képest kerülnek megállapításra a Gyvt. 56. §-ban. Azok a kormányzati intézkedések, amelyek a nevelésbe vett gyermekek számára biztosították az ingyenes óvodai és iskolai étkezést, továbbá az ingyenes tankönyveket, nem kompenzálják az elmúlt 10 év inflációját. Meg kell jegyezni azt is, hogy az ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermekek esetén ezek a

természetbeni juttatások nem illetik meg a szakellátott gyermekeket. A nevelési díj és az ellátmány mellett a családi pótlék összege is változatlan.

- A hatályos jogszabályok nem rögzítik a nevelőszülői családba bekerülő gyermekek befogadáskor biztosítandó felruházásának keretösszegét és szakmai tartalmát (Nmr. 99. §), így ennek költségvetési fedezete sem biztosított a költségvetésben. A működtetők anyagi kondícióján múlik ennek nagyságrendje csakúgy, mint a nevelőszülők igazolt többletköltségeinek megtérítése, amennyiben a gyermek egészséges fejlődéséhez nagy összegű gyógyászati segédeszköz beszerzése szükséges, vagy a gyermek személyiségfejlődését és egészségét jelentősen elősegítő kezelésen, foglalkozáson való részvétel és az ehhez szükséges eszközök beszerzése válik indokolttá (513/2013. Korm.rend. 4. § (4)).

A fent ismertetett juttatások kapcsán elmondható, hogy a jogszabályok minimum összegeket rögzítenek (ahol rögzítenek), a fenntartó és a működtető költségvetése függvényében biztosíthat magasabb összegű juttatásokat és többletjuttatásokat mind a nevelőszülők, mind az ellátottak számára. Ez a jelenség tetten érhető az állami, az egyházi és a nem állami (civil) fenntartású nevelőszülői hálózatok közti különbségekben, az egyházi és civil nevelőszülői hálózatok elszívó hatásában, amelynek eredményeképpen – a nevelőszülők természetes „fogyása”, nyugdíjba vonulásuk mellett – az állami fenntartású nevelőszülői hálózatokban foglalkoztatott nevelőszülők száma évről-évre egyenletesen csökken, elmúlt 3 évben (2014. dec. 31. – 2017. dec. 31.) összesen 272 fős csökkenést tapasztaltunk. Természetesen az állami szférából történő elvándorlás nem baj, ha a nevelőszülők és az ellátottak egyaránt jól járnak, de az ellátási kötelezettség az államot terheli, tehát szükséges döntést hozni arról, hogy az állam a nevelőszülői ellátás biztosításában milyen mértékben kíván részt venni, és a különböző szektorban ellátott gyermekek és fiatal felnőttek, továbbá a foglalkoztatási jogviszonyban álló nevelőszülők esélyegyenlősége érdekében milyen garanciákat kíván nyújtani.

3. A nevelőszülők és a náluk elhelyezett gyermekek számára elérhető **szolgáltatások biztosításának** oldaláról megoldást igénylő kérdések:

- A nevelőszülők jelentős része olyan kistelepülésen él, ahol az alapszolgáltatásokon túl nincsenek elérhető szolgáltatások a szakellátások területén: az egészségügyben, a pedagógiai, gyógypedagógiai szolgáltatások tekintetében. A körzetükben tömegközlekedéssel elérhető településeken meglévő szolgáltatások esetében azt tapasztalják, hogy hiány van a szolgáltatóknál a szakemberekben (gyógypedagógus, logopédus, családterapeuta), illetve nem vállalják a nevelőszülős gyerekeket, továbbá bizonyos szolgáltatások regionálisan lefedetlenek, elérhetetlenek (gyermekpszichiátria, addiktológia, de igaz ez a fejlesztésekre is). Vagyis szükséges a helyi szolgáltatások kapacitásának bővítése – amely sok esetben direkt módon azt is elősegítené, hogy a vérszerinti családokból ellátatlanság, elláthatatlanság okán kevesebb gyermek kerüljön a szakellátás rendszerébe.
- Minden nevelőszülői ellátás fejlesztésével kapcsolatos szakmai anyag egyöntetűen hangsúlyozza, hogy a nevelőszülői hálózatokat meg kell erősíteni segítő szakemberekkel (pszichológus, gyógypedagógus/fejlesztőpedagógus), ennek hiányában a gyermekek nem kapják meg – vagy csak esetlegesen, a szükségesnél kisebb mértékben – a szükséges fejlesztéseket, terápiákat. A gyermekek nevelését kísérő problémák túl nagy megterhelést jelentenek a nevelőszülőknek, nem rendelkeznek problémamegoldó eszközök tárházával – szakemberek támogatására lenne szükségük a kiegészítő, idő előtti elfáradás megakadályozása, és az eszköztelenség, tehetetlenség érzésből bekövetkező bántalmazások, elhanyagolások elkerülése érdekében is. A nevelőszülők alkalmasságának vizsgálata, felülvizsgálata szintén megkívánja a pszichológus alkalmazását a hálózatoknál.
- Gyakran hangzik el, hogy a nevelőszülő a szakmai team tagja. Megbecsülését az jelentené, ha a gyermekvédelemben dolgozó szakemberek egyenrangú partnerként tekintenének rá, a gyermek jóllétének, mint közös célnak az elérésére szövetkezve. Ebben különösen kritikus szerepe van a gyermekvédelmi gyámoknak, akiknek szerepfelfogása (ellenőrző, tanácsadó, segítő) nagyban meghatározza az

együttműködés sikerét. A nevelőszülőknek információkra, konkrét tanácsadásra, gyakori látogatásra, gyors reagálásra és gyermekeik ügyeinek intézésében hatékony érdekérvényesítésre van szükségük. A nevelőszülőt segítő szakemberek (nevelőszülői tanácsadók) és a gyermek legjobb érdekét képviselő gyermekvédelmi gyámok képzése, kommunikációjuk hatékonysága szintén kulcsfontosságú kérdés a nevelőszülők megszólítása és megtartása érdekében.

Milyen újszerű megoldásokkal lehetne bővíteni a nevelőszülői feladatellátásra megszólítható személyek, családok körét?

Két olyan irányú nyitást, differenciálást érdemes megvizsgálni, amelynek köszönhetően álláspontunk szerint újabb rétegek szólíthatóak meg családjukat nélkülözni kényszerülő gyermekek befogadása érdekében.

1. Az angolszász országokban csakúgy, mint határainkon túl, pl. Erdélyben működik a **rokon nevelőszülői intézmény**. A vérszerinti családból történő kiemelés esetén a tágabb rokoni körben keresnek befogadó szülőt. A nevelőszülőségnek ez a típusa létezik Magyarországon is, de tudatos fejlesztésében, a juttatások, támogatások rendszerének átgondolásával további lehetőségeket látunk benne. A rokon nevelőszülők tekintetében jelenleg vagy ugyanolyan elvárásokat, vagy pl. a képzés tekintetében könnyítéseket tartalmaznak a jogszabályok. Ezzel szemben érdemes lenne a célcsoport és a szituáció sajátosságaira fókuszáló, az ellátások célzott rendszerét kidolgozni, gondolunk itt a vérszerinti kapcsolatok ápolásában rejlő speciális konfliktushelyzetek kezelésére, a szükség esetén komplex anyagi és szakmai segítségnyújtásra, támogatások rendszerére.

A gyermek családból történő kiemelése esetén a jelenleg hatályos jogszabályok szerint is vizsgálnia kell a gyámhatóságnak a tágabb családi, rokoni körben történő elhelyezés lehetőségét, melynek jogintézménye a családba fogadás. Ha a gyermeknek a Polgári Törvénykönyvről szóló törvény szerinti hozzátartozói között van olyan személy, aki a gyermek nevelését vállalná, hozzá a gyermek kötődik, de a

hozzátartozó a saját családja és a gyermek anyagi veszélyeztetése nélkül csak nevelőszülőként tudja vállalni a gyermek nevelését, akkor a gyermek szakellátottként, nevelőszülői ellátást igénybe véve, a nevelőszülő pedig foglalkoztatási jogviszonyban vállalja a rokon gyermek ellátását. Álláspontunk szerint a jelenlegi két, végletesnek tekinthető megoldás (családba fogadás mindösszesen a családi pótlék támogatás biztosításával – illetve a nevelőszülőként történő ellátás a szakellátás támogatásaival és elvárásaival) között lehetséges lenne egy olyan újszerű ellátás kereteinek kidolgozása, amikor az alábbi körülmények vizsgálatával a gyermek rokoni körben maradhat, de mind anyagi, mind szakmai téren erősebb támogatásban részesül, mint a családba fogadás jogintézménye esetén:

- a gyermek hozzátartozói között van-e olyan személy, aki alkalmas, vagy célzott segítséggel (intenzív családgondozás, adósságkezelésbe történő bevonás, lakhatási problémák rendezésében segítségnyújtás stb.) alkalmassá tehető a gyermek megfelelő szintű ellátására,
- a gyermekkel és a gyermek vérszerinti családtagjaival való érzelmi kapcsolat vizsgálata, szükség esetén beavatkozási pontok beazonosítása, célzott segítség (terápia, mediáció) biztosítása,
- a szülő szülői felügyeleti joga megmaradna, csak a gondozás-nevelés joga kerülne a befogadó hozzátartozóhoz,
- a befogadó hozzátartozó lakókörnyezetében elérhető és a gyermek számára szükséges szolgáltatások feltérképezése, a szolgáltatások igénybe vételének segítése, kontrollálása,
- személyre szabott anyagi támogatások rendszerének kidolgozása (célzott, szükség szerint természetben ellátások, szolgáltatások biztosítása).

Ez az ellátási típus a gyermekjóléti alapellátások/átmeneti gondozás körébe tartozhatna, a Családsegítő és Gyermekjóléti Központok szakember és szolgáltatási bázisán. A gyermekek családjuk körében, szűkebb-tágabb lakókörnyezetükben maradhatnának, a családi-rokoni kapcsolatokat erősíthetné a támogatás, és

elkerülhető lenne a szakellátás stigmája. A felelősség és a támogatás is a családi, hozzátartozói körben maradna, őket erősítené.

2. A nevelőszülői foglalkoztatási jogviszony indokoltságát nem megkérdőjelezve javasoljuk újragondolásra, hogy azok az alapvetően **karitatív, segítő szándékú érdeklődők, akik egy-egy gyermek gondozását, nevelését vállalják**, de a foglalkoztatási jogviszonnal együtt járó adminisztrációs terheket sokallják, a régi, ún. hagyományos nevelőszülők mintájára vehessenek részt a feladatellátásban. Természetesen ez a fajta munka kizárólag a nevelőszülő kérésére (és nem a működtető érdekei mentén) lenne egy tiszteletdíj ellenében végzett tevékenység, mindazzal a felkészítéssel (nevelőszülői tanfolyam) és szakmai tanácsadással kísérve, ami a minőségi munkavégzésnek és a gyermek legjobb érdekének garanciája kell, hogy legyen. Meglátásunk szerint ez a lehetőség meg tudna szólítani egy olyan réteget, amely a saját hivatása mellett, nem teljes pályafutása idejére, de egy-egy konkrét esetre elköteleződve tudnák színesíteni az ellátási palettát és enyhíteni a rendelkezésre álló nevelőszülők hiányát.¹⁹

- Ezzel a lehetőséggel azokat a középső-felső rétegekbe tartozó személyeket szólíthatnánk meg, akinek van főállása, adott esetben karrierje, akiknek a foglalkoztatási jogviszony lehetősége nem releváns.
- Munkájuk mellett egy-egy konkrét gyermek ellátására van kapacitásuk, de segíteni szeretnének, gyakran oly módon, hogy pl. munkájuk vagy saját gyermekeik révén kapcsolatba kerülnek konkrét, segítségre szoruló gyermekkel. Természetesen annak vizsgálatával, hogy a gyermeknek érdekében álló-e ez a fajta elhelyezés.
- Jelenleg elriasztja őket a foglalkoztatási jogviszonnal járó adminisztráció, kötelezettségek (pl. OKJ-s vagy KOP képzés), de vállalják a szakemberekkel való együttműködést és a nevelőszülői tanfolyam (60 óra) elvégzését.

---

¹⁹ BÁLÓ OTTÍLIA – VIDA ZSUZSANNA: A nevelőszülői gondoskodás 20 éve „... Nem csak szív kell, de kell a tudás is! 20 éves a Gyermekvédelmi Törvény Szemle Könyvek 2. (SZOSZAK BUDAPEST 2017.) 171.o.

- A magasabb pozíciójú társadalmi rétegek ilyen jellegű altruizmusa mindig is jelen volt az ellátásban, különösen a fogyatékkal, tartós betegséggel élő gyermekek vállalásában van hagyománya, hiba lemondani erről.
- Jelenlétük, szerepvállalásuk segítené a társadalmi befogadást, hozzájárulna akár a nevelőszülőkkel, akár az „állami gondozott” gyermekekkel szembeni előítéletek lebontásához. Kapcsolataikkal, szakmai tudásukkal bővíthetik a gyermekvédelem erőforrásait.

Az egységes nevelőszülői foglalkoztatási jogviszony 2014. évi bevezetésének éppen az volt a célja, hogy minden nevelőszülőt ugyanazok a jogok és kötelezettségek illessenek meg, s ezen keresztül a gyermekek számára is garantált, egységes színvonalú ellátást biztosítsunk. Ugyanakkor ezzel be is kereteztük a nevelőszülői ellátást, és lemondtunk olyan differenciált lehetőségekről, amelyek növelnék a mozgásteret a szakellátásba bekerülő gyermekek elhelyezésében, egyéni szükségleteik figyelembe vételével. A kapacitások bővítése érdekében nyitni kell...

Az elismerés közvetlen lehetőségei:

- a nevelőszülői hivatás megismertetése, a társadalmi megbecsültség emelése azzal, hogy a közbeszéd része a nevelőszülők munkája,
- állami és helyi elismerések rendszere a nevelőszülők számára megfelelő sajtónyilvánossággal kísérve,
- OKJ-s szakképesítés megszerzése vagy KOP képzés elvégzése – magasabb bér vagy egyszeri juttatás biztosítása,
- speciális képzettség elismerése a nevelőszülő díjazásában,
- pedagógus kedvezmények kiterjesztése a nevelőszülőkre (pl. múzeumok, kulturális intézmények), helyi és helyközi közlekedés támogatása,
- nagy tapasztalatú, pályafutásuk végén lévő nevelőszülők bevonása a nevelőszülők képzésébe, segítségébe, mentorálásba, közösségeik szervezésébe.